

ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော်အစိုးရ
ပညာရေးဝန်ကြီးဌာန

မြန်မာကဗျာလက်ရွေးစင် ဒသမတန်း

အခြေခံပညာသင်ရိုးညွှန်းတမ်း၊
သင်ရိုးဗဟိုကဏ္ဍနှင့်ကျောင်းသုံးစာအုပ်ကော်မတီ

ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော်အစိုးရ
ပညာရေးဝန်ကြီးဌာန

မြန်မာကဗျာလက်ရွေးစင်

ဒုတိယအပိုင်း

အခြေခံပညာသင်ရိုးညွှန်းတမ်း၊
သင်ရိုးမာတိကာနှင့်ကျောင်းသုံးစာအုပ်ကော်မတီ

၂၀၁၈-၂၀၁၉

၂၀၁၆ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ၊ အုပ်စု - ၁၃၅၀၀၀

၂၀၁၈-၂၀၁၉ ညာသင်နှစ်

အခြေခံပညာ သင်ရိုးညွှန်းတမ်း၊ သင်ရိုးမာတိကာနှင့်
ကျောင်းသုံးစာအုပ်ကော်မတီ၏ မူပိုင်ဖြစ်သည်။

မြန်မာနိုင်ငံပညာရေးကို အဆင့်အတန်း မြင့်မားစေရန် ပညာရေးအစီအစဉ်သစ်ဖြင့် ကြိုးပမ်း
ဆောင်ရွက်လျက်ရှိပါသည်။

ထိုအစီအစဉ်သစ်အရ အခြေခံပညာရေးကဏ္ဍတွင် မြန်မာစာအခြေခံ ခိုင်ခံ့တောင့်တင်း၍ ကျွမ်း
ကျင်စွာ တတ်မြောက်စေရန် မြန်မာစာသင်ရိုးကို ပြန်လည်ရေးဆွဲပါသည်။

အဆိုပါသင်ရိုးအရ အခြေခံအထက်တန်း မြန်မာစာသင်ကြားခြင်း ရည်ရွယ်ချက်ကို အောက်ပါ
တိုင်း ချမှတ်သင်ကြားမည် ဖြစ်ပါသည်။

- ၁ စကားပြေလေ့လာရာတွင် အကြောင်းအရာ၊ အရေးအသားနှင့် အလင်္ကာတန်ဆာဆင်မှုကို သိရှိ
စေရန်။
- ၂ ကဗျာကိုလေ့လာရာတွင် ကဗျာအဓိပ္ပာယ်၊ ရည်ရွယ်ချက်နှင့် အလင်္ကာတန်ဆာဆင်မှုကို သိရှိ
နားလည်စေရန်။
- ၃ ဝေါဟာရကြွယ်ဝစေရန်နှင့် ကျွမ်းကျင်စွာသုံးနှုန်း တတ်စေရန်။
- ၄ စာကိုပြေပြေပြစ်ပြစ်နှင့် တန်ဆာဆင် ရေးတတ်စေရန်။
- ၅ စာစီစာကုံး လေ့ကျင့်ပေးရန်။

အထက်ပါ ရည်မှန်းချက်နှင့်အညီ အခြေခံအထက်တန်း ဒသမတန်းတွင် သင်ကြားနိုင်ရန် မြန်မာ
ဗျာလက်ရွေးစင်ကို ရွေးချယ်ပြုစုပါသည်။

ကဗျာများကို ရွေးချယ်ရာတွင် ကဗျာဖွဲ့နည်းပုံစံများ စုံလင်စေရန် ကဗျာအကြောင်းအရာများ
လင်စေရန်နှင့်-ခေတ်အစဉ် ပေါ်လွင်စေရန် ရွေးချယ်ခဲ့ပါသည်။

ကဗျာဆိုသည်မှာ ခံစားမှုရသပေါ် လွင်အောင် ကာရန် စည်းကမ်းနှင့်ဖွဲ့ဆိုသီကုံးရသောစာဖြစ်သည်။
အကြောင်းအရာကိုလိုက်၍ ကဗျာဖွဲ့နည်း ပုံစံအမျိုးမျိုးရှိသည်။ လင်္ကာ၊ တောလား၊ ရတု၊ အန်ချင်း၊ ဘျာချင်း၊
ခိုင်ချင်း၊ တေးထပ်၊ သံချို၊ လေးချိုးကြီးစသည်ဖြင့် ကဗျာဖွဲ့နည်းပုံစံများ ကွဲပြားသည်။ ကဗျာဖွဲ့နည်းပုံစံများ
ကို အကြောင်းအရာနှင့် လိုက်ဖက်အောင် ရေးဖွဲ့ရခြင်းဖြစ်သည်။ ဇာတ်တော်အကြောင်းကို ယိုးဒယားလင်္ကာပုံစံစစ်ရေး
ငင်ရေးအကြောင်းကို ချင်း၊ မော်ကွန်းပုံစံ၊ တောတောင်ရေမြေရာသီဥတုအကြောင်းကို ရတုပုံစံဖြင့် ဖွဲ့နွဲ့
လှူရှိသည်။ ကြွယ်ဝသော မြန်မာကဗျာပုံစံ အမျိုးမျိုး၏အလှကို ခံစားသိမြင် နိုင်စိမ့်သောငှာ ဤသို့ စီစဉ်
တားခြင်းဖြစ်သည်။

ကဗျာများသည် ပုဂံခေတ် ကျန်စစ်သားမင်းလက်ထက် မြကန်သာယာပုံမှ အင်္ဂလိပ်လက်ထက်
ခညာယာသမားတို့ ဆင်းရဲဒုက္ခရောက်ကြပုံအထိ အကြောင်းအရာစုံဖြစ်သည်။ မြန်မာ့လူမှု ဘဝပတ်ဝန်းကျင်
နှင့် ဓလေ့ထုံးတမ်းစဉ်လာကို နှစ်သက်ဖွယ် နည်းလမ်းဖြင့်ခံစားမြင်သိ သတိမူစိမ့်သောငှာ ဤသို့စီစဉ်
တားခြင်းဖြစ်သည်။

ကဗျာအပုဒ်တိုင်း၏ အဖွင့်တွင်လည်း စာဆိုအကြောင်း၊ ကဗျာအကြောင်းနှင့် ကဗျာပုံစံအကြောင်း တို့ကို ကဗျာ၏နောက်ခံကားအဖြစ် မိတ်ဆက် လမ်းခင်းပေးထားပါသည်။ တပည့်များ၏နားနှင့် သင့် အကျဉ်းမျှ နိဒါန်းခင်းပေး လိုက်ခြင်းဖြစ်သည်။ အလေ့အလာ၊ အဖတ်အရှု၊ ဗဟုသုတ ဆည်းပူးသော ဆရာ သည် မိမိတပည့်များအား ယခုထက် ပိုမိုပြည့်စုံစွာ မိတ်ဆက်ပေးလိုလျှင်လည်း တပည့်များ၏ အခြေအနေ ကိုလိုက်၍ မိတ်ဆက်ပေးနိုင်ပါသည်။ မြန်မာစာကို ပိုမိုစိတ်ဝင်စားလာစေမည့် အကျိုးရရှိနိုင်ပါသည်။

ထို့ပြင် ကဗျာတစ်ပုဒ်ဆုံးတိုင်း ခက်ဆစ်အဖွင့်များကို ထည့်သွင်းပေးထားပါသည်။ ဆရာနှင့်တကွ တပည့်များအဖို့ ကဗျာလေ့လာရာ၌ လွယ်လွယ်ကူကူ လေ့လာနိုင်စေရန် ဖြစ်သည်။

ခက်ဆစ်ဖွင့်ရာတွင် မြန်မာအဘိဓာန် အကျဉ်းချုပ်လာ အဘိဓာန်အနက်ကို ကဗျာထွက်အနက်နှင့် သို့၍ ကဗျာသဘောနှင့် လိုက်လျောအောင် ဖွင့်ပြထားပါသည်။

ဤကဗျာများကို သင်ကြားပို့ချရာတွင် ဆရာများအား အကြံပေးမှာကြားလိုသော အချက်များ ပါသည်။

ကဗျာကို အဖြတ်အတောက်၊ အရပ်အဆင်းမှန်မှန်၊ ဌာန်ကရိုဏ်းကျကျ ရွတ်ပြပါ။ ကဗျာသည်ရွတ်/ ဆိုဖို့ ရေးသောစာဖြစ်သည်။ ရတု၊ တေးထပ်၊ အိုင်ချင်း၊ လေးချိုး၊ သံချို စသည်တို့ကို ရေးဖွဲ့သောရှင်တို့သည် ပနစ်တကျ ရွတ်ဆိုခဲ့ကြသည်။ စာနာသူတို့ကလည်း ကဗျာရွတ်ဆိုသံကို အရသာခံ၍ ကြားနာခဲ့ကြသည့် အစဉ်အလာရှိသည်။

ကဗျာသည် ဘာသာစကားကို အကောင်းဆုံး၊ အထူးခြားဆုံး ဖန်တီးထားသော စာပေလက်ရာဖြစ် သည်။ စာဆိုသုံးထားသည့် စကားလုံးများသည် ကဗျာတွင်နေရာတကျ သင့်လျော်ညီညွတ်မှု ရှိနေတတ်သည်။ သို့သို့ရှိနေတတ်ပုံကို ခက်ဆစ်အဖွင့်၏ အကူဖြင့်ရှင်းပြပါ။ သို့မှသာ စကားလုံးတို့ကို သူ့နေရာနှင့်သူ အံဝင်ခွင်ကျဖြစ်အောင် တီတိကျကျ၊ ကျစ်ကျစ်လျစ်လျစ် သုံးတတ်သော စာဆိုတို့၏စွမ်းရည်ကို အကဲခတ်နိုင် ပေလိမ့်မည်။

ကဗျာတွင်ပါဝင်သော ဇာတ်ဆောင်တစ်ဦး သို့မဟုတ် ဇာတ်ဆောင်များကို ဖော်ထုတ်ပါ။ 'ဘုန်းနှင့် ကံနှင့် ရွှေသင်္ဃာ' ကဗျာတွင် ကဗျာ၏ ဇာတ်ဆောင်သည် သင်္ဃာပန်းပင်ဖြစ်သည်။ ဤသဘောအတိုင်းပင် အခြားကဗျာ တို့တွင်လည်း ဇာတ်ဆောင်တို့ကို ဖော်ထုတ်ပါ။

ကဗျာနှင့်ဆိုင်သော အခါကာလ၊ ကဗျာနှင့်ဆိုင်ရာ နေရာဒေသတို့ကို မှန်းဆပါ။ နေ၊ ည၊ လ၊ နှင့် ခေတ်၊ ရာသီ စသော ကာလကိုလည်းကောင်း၊ နန်းတွင်း၊ နန်းပြင်၊ လယ်တောယာတော၊ မြစ်ကမ်း၊ ကျောင်း သောနေရာဒေသ ကိုလည်းကောင်း မှန်းဆပါ။ ကာလဒေသ နောက်ခံကြောင့် ကဗျာ၏ ရုပ်ပုံကားအညီ မှီကြွတက်လာဖွယ်ရှိပါသည်။

ကဗျာပါအဖြစ်အပျက်၊ ကဗျာပါအရေးကိစ္စ၊ ကဗျာပါ အကြောင်းအရာကို ဖော်ထုတ်ကြည့် ရင်း ကဆို၏အဘော်၊ စာဆို၏ ဆိုလိုရင်းကို ရှင်းရှင်းလင်းလင်း သိနိုင်စေရန်ဖြစ်သည်။

ကဗျာ၏ရည်ရွယ်ချက်သည် အဘယ်နည်း။ စာသင်သားများကို ဆုံးမလိုသည့် ရည်ရွယ်ချက်ဖြစ်သည်ဟုလည်းကောင်း၊ ရှေးခေတ်လယ်သမား ယာသမားတို့၏ဘဝကို သိမြင်စာနာစေလိုသည့် ရည်ရွယ်ချက်ဖြစ်သည်ဟုလည်းကောင်း ရည်ရွယ်ချက် အမျိုးမျိုးရှိတတ်သည်။ ထိုရည်ရွယ်ချက်တို့ကို ဖော်ထုတ်ကြည့်လျှင် ကဗျာ၏အဓိပ္ပာယ်ကို ပို၍ပြည့်ပြည့်စုံစုံ နားလည်နိုင်ပေမည်။

ကဗျာသည်ခံစားမှုပေးသော အဖွဲ့အနွဲ့ဖြစ်သည်။ ချစ်ခင်ခြင်း၊ ကြည်ရွှင်ခြင်း၊ လွမ်းဆွတ်ခြင်း၊ အားတက်ခြင်း စသောခံစားမှုအမျိုးမျိုးကို ပေးနိုင်စွမ်းရှိသော အဖွဲ့အနွဲ့ဖြစ်သည်။ ထိုခံစားမှု၏အစွမ်းဖြင့် ဘဝအသိ၊ ဘဝအမြင်ကို ခိုင်မြဲလာစေနိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် ကဗျာအရသာကို တပည့်များ ခံစားတတ်အောင် သင်ပေးဖို့လိုသည်။

ခံစားရာတွင် ဘဝအတွေ့အကြုံအလျောက်၊ ခံစားနိုင်သော စွမ်းအားအလျောက် ခံစားပုံအမျိုးမျိုး ကွဲပြားနိုင်သည်။ ယင်းသို့ ခံစားပုံမတူလျှင်လည်း သင့်လျော်သော အကျိုးအကြောင်းကို စစ်မေး၍ ကဗျာအရသာခံစားတတ်သော စွမ်းရည်မြင့်လာအောင် ဆရာကကူညီသင့်သည်။

ထို့နောက် ကဗျာဖွဲ့နွဲ့ပုံတို့ကို ဆက်လက်လေ့လာသင့်သည်။ ဖွဲ့နွဲ့ပုံကို သင်ကြားပေးရာတွင် တပည့်များသိသင့် သလိုပင် အလင်္ကာအချို့နှင့် ဂုဏ်အချို့ကို နားလည်သဘောပေါက်အောင် ရှင်းပြရန်ဖြစ်သည်။

ကဗျာကိုတန်ဆာအဆင်ရာတွင် စာဆိုတို့သည် ဝဏ်ဂုဏ်အလင်္ကာ ကိုသုံးလေ့ရှိကြသည်။ အသံအဆင် တန်ဆာဖြစ်သော မြည်သံခွဲအလင်္ကာကို လည်းကောင်း၊ ဝဏ်ဂုဏ်အလင်္ကာ အမျိုးအစားတို့အနက် ခိုင်းနှိုင်း အဆင်တန်ဆာဖြစ်သော ဥပမာ အလင်္ကာ၊ ယဏ်တူဖြူ အဆင်တန်ဆာဖြစ်သော ရူပကအလင်္ကာ၊ လွန်ကဲဖွဲ့ အဆင်တန်ဆာဖြစ်သော အတိသယဂုဏ်အလင်္ကာ တို့ကိုလည်းကောင်း၊ ရေရေလည်လည် သဘောပေါက်အောင် သင်ကြားပေးသင့်သည်။ ယင်းသို့ အလင်္ကာအကြောင်းကို သင်ကြားပေးရာတွင် ကဗျာ၏အာဘော် ကဗျာ၏ဆိုလိုချက်ကို ထက်ထက်မြတ်မြတ်ဖြစ်အောင် ပို့ဆောင်ပေးသော အဆင်တန်ဆာအဖြစ် သင်ကြားသင့်သည်။ ကဗျာအာဘော်နှင့် အဆက်အစပ်မရှိဘဲ အလင်္ကာစကားချည်း သက်သက်ကိုကွက်၍ သင်ကြားလေ့လာခြင်း မဖြစ်သင့်။

ထို့ပြင် ကဗျာဂုဏ်အချို့ကိုလည်း ရှင်းလင်းသင်ကြားပေးသင့်သည်။ ကာရန်ထပ်သော နဘေထင်ဂုဏ်၊ ချိုသာသော မဇရတာဂုဏ်၊ သိလွယ်ရှင်းလင်းသော ပသာဒဂုဏ်၊ ကျစ်လျစ်သိပ်သည်းသော သြဇဂုဏ် သက်မဲ့ကို သက်ရှိ၊ ပုံသဏ္ဍာန်မဲ့ကို ပုံသဏ္ဍာန်ရှိ စသည်ဖြင့် မရှိကိုအရှိပြုကာ တင်စားသော သမာဓိဂုဏ် ဟူသော ဂုဏ်အချို့ကို သိနားလည်စေပြီးလျှင် ကဗျာဖွဲ့နွဲ့ပုံကို အကဲခတ်စေသင့်သည်။ တပည့်များနှင့် ဆွေးနွေးခြင်း၊ မေးမြန်းခြင်းဖြင့် တပည့်တို့နားလည်အောင် အားထုတ်သင်ကြား ပေးသင့်သည်။

ကဗျာများသည် ဇာတ်မာန်နိးကြားရေး၊ နိုင်ငံနှင့် လူမျိုးအကျိုးကို သယ်ပိုးလိုစိတ်ထက်သန်ရေး စိတ်ဓာတ်ကြံ့ခိုင်ရေး၊ အလှတရားကို မြင်တတ်၊ ကြည့်တတ်၊ ခံစားတတ်သည့် စိတ်ထက်သန်ရေးတို့ကို ဦးတည်ရေးဖွဲ့ထားသော ကဗျာများဖြစ်သည်။ မြန်မာစာပေလောကတွင် ထင်ရှားသော ကဗျာဆရာများ၏

လက်ရာများဖြစ်သည်။ ထိုကဗျာများကို သင်ယူဆည်းပူးခြင်းဖြင့် မြန်မာဘာသာစကားနှင့် မြန်မာ၊ လေ့လာမှုဆိုင်ရာ အရည်အသွေးများနှင့် စိတ်ဓာတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ အရည်အသွေးများ ဖွံ့ဖြိုးလာမည် မျှော်မှန်းပါသည်။

ဤနည်းအားဖြင့် တပည့်တို့၏စိတ်ကူးဉာဏ်ကို ဖွံ့ဖြိုးလာအောင် ပျိုးထောင်ပေးရာသည် အချုပ်အားဖြင့်-

- (က) ကဗျာကို ရသပေါ်လွင်အောင် ဖတ်ရွတ်သိဆိုပါ။
- (ခ) အဘိဓာန်ကို အသုံးချ၍ ကဗျာပါ ခက်ဆစ်စကားလုံးများကို အနက်အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ကြည့်ပါ။
- (ဂ) ကဗျာတွင်ပါဝင်သော ဇာတ်ဆောင်ကို ဖော်ထုတ်ပါ။ ကာလဒေသကို မှန်းဆပါ။
- (ဃ) ကဗျာပါ အကြောင်းအရာကို မိမိစကားဖြင့် စကားပြေ ပြန်ကြည့်ပါ။
- (င) ကဗျာ၏ ရည်ရွယ်ချက်ကို ဖော်ထုတ်ပါ။
- (စ) ကဗျာတွင် ပါဝင်သော ရသ၊ အလင်္ကာနှင့် ဂုဏ်တို့ကို ဖော်ထုတ်လေ့လာပါ။

ဆရာ၊ ဆရာမများသည် ဒသမတန်း မြန်မာကဗျာ လက်ရွေးစင်အမှာစာတွင် လမ်းညွှန်ထားသော အချက်များနှင့်အညီ သင်ကြားရန်ဖြစ်ပါသည်။

မာတိကာ

စဉ်	ကဗျာအမည်	စာရေးသူ	စာမျက်နှာ
၁။	ရွှေနှင့်ယိုးမှား ပန်းစံကား	ရှေးစာဆို	၁
၂။	မြင်စိုင်းရွှေပြည်	ငါးစီးရှင်ကျော်စွာ	၅
၃။	ဝိဇ္ဇာသိပ္ပလူကိစ္စ	ရှင်မဟာရဋ္ဌသာရ	၉
၄။	နေဦးကာလ မြူထသောခါ	ဝန်ကြီးပဒေသရာဇာ	၁၃
၅။	စစ်မှာတစ်မူ	ရှင်ငြိမ်းမယ်	၁၇
၆။	ဘုန်းနှင့်ကံနှင့်ရွှေသင်	ဦးတိုး	၂၁
၇။	တပေါင်းညှာကျင်	ဦးယာ	၂၅
၈။	ဌာနီပြည်ကြီးကဝေးသနှင့်	ဦးကြင်ဥ	၂၈
၉။	တောင်သူကြီး	ဖိုးသူတော်ဦးမင်း	၃၂
၁၀။	ဆောင်းရတုပွဲ	အချုပ်တန်းဆရာဖေ	၃၆
၁၁။	လေးမောင့်စံကျောင်း	ဦးပုည	၄၀
၁၂။	အကျွန်တို့လယ်ကောက်စိုက်တုန်းက	ကျေးလက် ရိုးရာတေး	၄၃
၁၃။	သင်သေသွားသော်	ဇော်ကျီ	၄၇
၁၄။	သူရဲကောင်းသုံးယောက်နှင့်ခရီးသည်	ဌေတာရီ	၄၉
၁၅။	နှင်းကိုမြင်ခိုက်	နောင်	၅၂
၁၆။	အနုပညာသည်၏အားမာန်	ထီလာစစ်သူ	၅၅

ရွှေနှင့်ယိုးမှားပန်းစံကား
ပုဂံခေတ်

ပုပ္ဖားတောင်သည် စံကားဝါပန်းပွင့်ရာ အရပ်ဖြစ်သည်။ တစ်တောင်လုံး စံကားဝါပန်းများ ဖုံးနေသဖြင့် ရွှေတောင်ကြီးဟုပင် ထင်ရသည်။

ပုပ္ဖားတောင်က စံကားဝါပန်းသည် ပုဂံခေတ်ကတည်းကပင် ထင်ရှားခဲ့ဟန်တူသည်။ စံကားဝါပန်းနှင့် ပတ်သက်၍ လွမ်းစရာဇာတ်လမ်းကလေးများကိုလည်း ဒဏ္ဍာရီသဖွယ် ပြောလေ့ရှိကြသည်။ ပုဂံသူရဲကောင်း ဗျတ္တသည် ပုပ္ဖားကစံကားဝါပန်းကိုခူး၍ ပုဂံနန်းတော်သို့ နေ့စဉ်ပန်းဆက်သရသတတ်။ ထိုသို့ပန်းတော်ဆက် တာဝန်ကိုထမ်းရင်း ပုပ္ဖားသူ မယ်ဝဏ္ဏနှင့်တွေ့၍ ချစ်ကျွမ်းဝင်သတတ် စသည်ဖြင့် ပုပ္ဖားတောင်သည် ဒဏ္ဍာရီတည်းဟူသော ပန်းများဖုံးနေသည့် တောင်လည်းဖြစ်သည်။

ဤ “ရွှေနှင့်ယိုးမှား ပန်းစံကား” လင်္ကာသို့မဟုတ် အချင်းငယ်သည် ပန်းပဲမောင်တင့်တယ်၏ နှမငယ်အကြောင်း ဖွဲ့ဆိုသောလင်္ကာဟု ကဗျာဗန္ဓုသာရကျမ်းဆရာ ပုဂံဝန်ထောက် ဦးတင်ကဆိုသည်။ ကဗျာတွင် မိန်းမပျိုတစ်ဦးက မိမိ၏မေတ္တာ ဇာတ်လမ်းအကြောင်း ပြောပြနေဟန် ဖွဲ့ထားသည်။

ရှေးမြန်မာအမျိုးသမီးတို့၏ ကိုယ်ကျင့်တရား မေတ္တာတရားတို့ကို လေးစားဖွယ်တွေ့ရသည်။

ဤလင်္ကာသို့မဟုတ် အချင်းငယ်သည် ပုဂံခေတ်က ပေါ်ပေါက်ခဲ့သော တေးကဗျာဟူ၍လည်းကောင်း၊ သေဉ်လည်ကြောင်မင်း လက်ထက်တွင် ပေါ်ပေါက်ခဲ့သော တေးကဗျာဟူ၍လည်းကောင်း အမှတ်အသားရှိသည်။

ရွှေနှင့်ယိုးမှား ပန်းစံကား

သိုးကလေး
ပုပ္ဖားနတ်တောင်
အခေါင်မြင့်ဖျား၊ စုံတောပြား၌
နံ့ရှားကြိုင်လွင့်၊ ခါတန်ပွင့်သည်
ရွှေနှင့်ယိုးမှား၊ ပန်းစံကား။

သိုးကလေး
စံကားပွင့်နှင့်
နှိုင်းတင့်နိုးသည်၊ ရဲမျိုးသမီး
မောင်ကြီးနှမ၊ ညက်လှပြာစင်
မယ့်သည်ပင်သည်၊ ခရီးသား

သိုးကလေး
မြိတ်လွတ်စုလည်း
အငယ်တည်းက၊ ကျွမ်းဝင်ကြသည်
မွေးဖတူရင်း၊ မျိုးသည်မင်းနှင့်
ချစ်ခြင်းစုရုံး၊ သက်ထက်ဆုံးသည်
နလုံးမခြား၊ စောင့်တရား။

ဆွေမိမင်း
မျက်သုတ်နီစင်
ရတည်းဖျင်နှင့်၊ ကျိုင်းစင်မြဝါ
မတ်ကြီးလျာကို
မယ်သာကြိုက်မိ၊ တုမရှိ။

ခက်ဆစ်အဖွင့်

- ၃။ ယိုးမှား = ဆင်တူသည်။
- ၄။ သိုး = ဦးထုပ် သို့မဟုတ် ခမောက်။ (သိုးကလေးဆိုသည်မှာ သိုးကို လေဟူသော အာလုပ်စကားတည်း။ ဆိုလိုသည်မှာ ဦးထုပ်သို့မဟုတ် ခမောက်ဆောင်းထားသော မင်းမဟာဂီရိနတ်ကို ခေါ်ဝေါ်တိုင်တည်သော စကားဖြစ်သည်။)
- ၅။ စုံတောပြား = သစ်ပင်ချုံနွယ်များ ထူထပ် များပြားစွာ ပေါက်ရာတော။
- ၆။ နံ့ရှား = ရနံ့မွှေးကြိုင်သည်။
- ၇။ ခါတန် = အချိန်သင့်။ အခါသင့်။
- ၈။ ညက်လှပြာစင် = နူးညံ့စင်ကြယ်သော အသားအရေရှိသူ။
- ၉။ မယ့်သည်ပင် = မယ့်ချစ်သူ။
- ၁၀။ မြိတ်လွတ် = တစ်ပတ်လျှို တစ်ပတ်ရစ် ဆံထုံး။
- ၁၁။ စုလည်း = ဦးစွန်းကိုကြက်တောင်စည်း၍ ထုံးသောဆံထုံး။
- ၁၂။ မျိုးသည်မင်း = လင်ယောက်ျား။
- ၁၃။ မျက်သုတ်နီစင် = စင်ကြယ်သော မျက်နှာသုတ်ပဝါအနီ။ ရွှေခါးစည်းပဝါ။
- ၁၄။ ရထည်း = နံ့ကြီးပိတ်ချောအထည်။
- ၁၅။ ဖျင် = အကျို။
- ၁၆။ ကျိုင်းစင်မြဝါ = ဖွံ့ဖွံ့ထွားထွား စင်ကြယ် စိုပြည်သူ။ ချစ်ခင်ကြင်နာသူ။
- ၁၇။ မတ်ကြီးလျာ = အမတ်ကြီးအဖြစ် လျာထားခြင်းခံရသူ။ (အတိုင်းအရှည်ကို သိတတ်ဆုံးသော ဘုရင်မင်းမြတ်ဟုလည်း အချို့က အနက်ဖွင့်သည်။)

သင်ခန်းစာအကျဉ်း

စကားဝါပန်းတလေးနှင့် နှိုင်းယှဉ်တင်စားအပ်သော မိန်းကလေးမှာ ရဲရင့်သောအမျိုးအနွယ်မှ ပေါက်ဖွားသူ ဖြစ်သည်။ သူ့တွင်ချစ်သူရှိနေပါပြီ။ သူ့ချစ်သူမှာ ခရီးထွက်နေပါသည်။ သူနှင့် သူ့ချစ်သူတို့မှာ ငယ်စဉ်ကတည်းက ချစ်ကျွမ်းဝင်ခဲ့သူများဖြစ်သည်။ သူ့ချစ်သူမှာ ဖွံ့ဖြိုးထွားထွား စင်ကြယ်စို့ပြည်သူကလေး ဖြစ်သည်။ မိန်းမပျိုကလေးက ဤအကြောင်းကို ပုပ္ပားတောင်ရှိ မဟာဂီရိနတ်မင်းအား တိုင်တည်လျှောက် ထားပါသည်။

လေ့ကျင့်ခန်းမေးခွန်းများ

- ၁။ ရွှေနှင့်ယိုးမှားပန်းစကားကဗျာတွင် မိန်းမပျိုကလေး တစ်ဦးက မိမိ၏မေတ္တာဇာတ်လမ်းအကြောင်း ပြောပြဟန်ဖြင့် ရေးဖွဲ့ထားပုံကို သင့်စကားဖြင့်ပြန်ရေးပါ။
- ၂။ အောက်ပါဝေါဟာရများကို ဝါကျဖွဲ့ပါ။
နံ့ရှား၊ ခါတန်၊ ညက်လှပြာစင်၊ မျက်သုတ်နီစင်၊ ကျိုင်းစင်မြဝါ။

မြင်စိုင်းရွှေပြည်

ပင်းယခေတ်

'တာဝတိံသာ၊ နတ်ရွာလော၊ နတ်ရွာလော' ချီကာချင်းကဗျာကို မြန်မာနှစ် ၇၀၄ (ခရစ်နှစ် ၁၃၄၂) တွင် ပင်းယ၌နန်းတက်သော မြင်စိုင်းငါးစီးရှင်ကျော်စွာ ကိုယ်တိုင်ရေးဖွဲ့သည်ဟု ပညာရှင်များ မိန့်ဆိုကြသည်။

ပင်းယခေတ်မတိုင်မီ ပုဂံခေတ်ပျက်သုဉ်းခါနီးတွင် ပြည်ပရန် နှောင့်ယှက်မှုများရှိခဲ့သည်။ တရုတ်ပြေးမင်း နရသီဟပတေ့လက်ထက် ပုဂံပြည်ကြီးပြိုကွဲကာ မြင်စိုင်း၊ စစ်ကိုင်း၊ ပင်းယဟူ၍ ပြည်ငယ်များ ပေါ်ပေါက်ခဲ့သည်။ ထိုပြည်ငယ်များတွင် မြန်မာ့ယဉ်ကျေးမှုကို နှစ်သက်မြတ်နိုးသော ရှမ်းညီနောင်သုံးဦး တို့အသီးသီး မင်းပြုခဲ့ကြသည်။ ညီငယ် သီဟသူသည် ပင်းယကို မြန်မာနှစ် ၆၇၄ ခုတွင်တည်ခဲ့သည်။ သီဟသူ၏သားတော်ငယ်ကျော်စွာသည် မြင်စိုင်းကိုစားရာမှ နောင်တွင်ပင်းယ၌ မင်းဖြစ်လာသည်။ ဆင်ဖြူငါးစီးရ၍ ငါးစီးရှင်ကျော်စွာဟုတွင်သည်။

ထိုခေတ် ပြည်ပရန်ကာကွယ်မှု၊ ပြည်တွင်းအင်အား တောင့်တင်းမှုအတွက် စစ်ရေးလေ့ကျင့်ခဲ့ကြသည်။ ပြာသိုလ မြင်းခင်းသဘင်ပွဲတွင် ဆင်ရေး၊ မြင်းရေး၊ ဓားရေး၊ လှံရေး ပြိုင်ပွဲများ ပြုလုပ်ခဲ့သည်။ ထိုအထဲတွင် ဗန်းငယ်ကဲ့သို့ ခပ်စိုင်းစိုင်း ပုံသဏ္ဍာန်ရှိ 'ကာ' ကိုကို၌ ကသောဓားရေးပြပွဲများ ပါဝင်ခဲ့သည်။ 'ကာရေး' ပြသည်ဟုလည်း ခေါ်ကြသည်။ အထူးသဖြင့် မြင်စိုင်းသားတို့သည် 'ကာရေး' ပြရာတွင် ထူးချွန်ခဲ့ပုံရသည်။ 'ကာရေး'အတွက် 'ကာချင်း' များကိုရေးဖွဲ့သီဆိုကြသည်။ စစ်သွေးစစ်မာန်များ တက်ကြွခဲ့ကြသည်။ ငါးစီးရှင်ကျော်စွာသည် ခမည်းတော်လက်ထက် မိမိငယ်ရွယ်စဉ်က 'ခါးပတ်တော်'မှာ ရွှေချည်စုံ၊ မှိုင်းလုံး ချွတ်လုံး၊ မလုံသာချမ်းအေးမြ ချီကျာချင်းကို အထူး နှစ်ခြိုက်ခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့်ငါးစီးရှင်ကျော်စွာ ဘုရင်ဖြစ်လာသောအခါ မိမိ၏ငယ်သားတို့ စိတ်အားဟက်ရေးအတွက် အားပေးအားမြှောက်ပြုလို၍ 'မြင်စိုင်းရွှေပြည်' ကာချင်းကို ကိုယ်တိုင်စပ်ဆိုကာ ကိုယ်တိုင် 'ကာ' ရေးအစွမ်းကို ပြခဲ့သည်ဟုဆိုကြသည်။

ကာချင်းဆိုသည်မှာ လက်ယာလက်က ဓား၊ လက်ဝဲလက်က 'ကာ' ကိုကိုင်ကာ တစ်ဖက်ကတိုက်ခိုက်လာသည်ကို ကာကွယ် ဟန်၊ ဓားခုတ်ဟန်၊ ဓားဝင့်ဟန်များဖြင့် ခြေကိုသိုင်းကွက်ကျနင်း၍ ကရာတွင် သီဆိုသော သီချင်းဖြစ်သည်။ စစ်သွေးစစ်မာန် အားမာန်တက်ကြွစေသော သီချင်းတစ်မျိုးဖြစ်သည်။

မြင်စိုင်းရွှေပြည်

တာဝတိံသာ၊ နတ်ရွာလော၊ နတ်ရွာလော။
 ဟုတ်တည်း ရှင်ချင်း ရှင်ချင်း။
 ဟုတ်တည်း ဆွေရင်း ဆွေရင်း။
 ဟုတ်တည်း သည်ရင်း သည်ရင်း။
 မြင်စိုင်းဟူသည်၊ ရွှေပြည် ရွှေပြည်။
 မြင်စိုင်းရွှေမြေ၊ ပန်းသင်းခွေ
 ပင်ခြေချိုထက်နွယ်၊ ချိုထက်နွယ်။
 တောင်လေရှုန်းရှုန်း၊ မိုးခတ်အုန်း
 ကင်ပုန်းပွင့်ချိုချို၊ ပွင့်ချိုချို။
 နွယ်ပန်းခွာညို၊ ပွင့်ပေလို
 ပြာသိုဆောင်းလလယ်၊ ဆောင်းလလယ်။
 တောင်ထွတ်ဖျားဆီ၊ ရွှေစာတီ
 သရီရဓာတ်စွယ်၊ သရီရဓာတ်စွယ်။
 ယာဆီမြေကောင်း၊ ကျသည့်ပြောင်း
 မနှောင်းမှည့်ဆောလွယ်၊ မှည့်ဆောလွယ်။
 ခါနှင့်ဘုတ်ချိုး၊ ကြက်တောမျိုး
 လိုစိုးကျက်မြေကျယ်၊ ကျက်မြေကျယ်။
 ယှဉ်ဖော်မဝေ၊ ဖော်ရွှေကျေး
 စာနွေးစားလိုဖွယ်၊ စားလိုဖွယ်။
 ယရည်းသွန်းသွန်း၊ မြင်းသည်ဝန်း
 လှံချွန်းတွန်းတက်ပယ်၊ တွန်းတက်ပယ်။
 စောလူးစီးတန်၊ မျိုးဆက်ဒန်
 လျင်ထန်မြင့်မဆွယ်၊ မြင့်မဆွယ်။
 မြောက်စည်လတီး၊ ဝင်ခါနီး
 စောထီးနန်းထက်ကျယ်၊ နန်းထက်ကျယ်။
 သာသည့်မြေပြင်၊ စောနတ်ရှင်
 နန်းခွင်ရှုတင့်တယ်၊ ရှုတင့်တယ်။
 အထူးလော၊ တက်တိမ်လော၊ နေရောင်လော။

ကာချင်း

ငါးစီးရှင်ကျော်စွာ

ခက်ဆစ်အဖွင့်

- ၁။ တာဝတိံသာ - နတ်ပြည်ခြောက်ထပ်တွင် နှစ်ထပ်မြောက်သော နတ်ပြည်။
 ၃၃ ဦးသော နတ်မင်းတို့ အုပ်စိုးသောနတ်ပြည်။
- ၂။ ပန်းသင်းခွေ - သင်းခွေပန်း။
- ၃။ ချီချယ် - ချီချီကြွကြွ။
- ၄။ ရွှေစေတီ - ရွှေစေတီ။
- ၅။ သရီရဓာတ်စွယ် - ကိုယ်ခန္ဓာမှဖြစ်သောဓာတ်တော် စွယ်တော်။
- ၆။ မှည့်ဆောလွယ် - အမြန်ရင့်မှည့်လွယ်သည်။
- ၇။ လိုစိုး - အလိုရှိတိုင်းအစိုးရသည်။ လိုတိုင်းရနိုင်သည်။
- ၈။ ကျက်မြေ - ထွန်ယက်စိုက်ပျိုး ရိတ်သိမ်းပြီးသောမြေ။
- ၉။ စာနွေး - အစာကိုနွာသည်။ နွင်သည်။ ခွာသည်။
- ၁၀။ ယရည်း - ဆင်ထိန်း။
- ၁၁။ သွန်းသွန်း - မြင့်မြင့်စွင့်စွင့်။
- ၁၂။ စောလူး - မြင့်မြတ်၊ ပျံ့ရွယ်သောမင်း။
- ၁၃။ ဆက်ဒန် - ဆက္ကဒန္တ။ အရောင်ခြောက် ပါးနှင့်ပြည့်စုံသော အစွယ်ရှိသည့်ဆင်ဖြူ။
- ၁၄။ မြောက်စည် - မင်းကေရာဇ်တို့ ဝင်တော်မူရန် တီးသည့်စည်။
- ၁၅။ တက်တိမ်လော - ကောင်းကင်သို့တက်နေသော တိမ်လော။

သင်ခန်းစာအကျဉ်းချုပ်

မြင်စိုင်းရွှေပြည်သည် တာဝတိံသာနတ်ပြည်နှင့် တူသည်။ မြင်စိုင်းရွှေပြည်တွင် မိုးရာသီ၌ ကင်ပုန် ပန်း၊ ဆောင်းရာသီတွင် ခွာညိုပန်း၊ နွေရာသီတွင် သင်းခွေပန်းများ ပွင့်ကြသည်။ တောင်ထွတ်ဖျားတွင် စေတီတစ်ဆူ တည်ထားသည်။ မြေဩဇာကောင်းသည့်အတွက် သီးနှံများမှည့်လွယ်သည်။ ကျေးငှက်များ အချိန်မရွေး လာရောက်စားသုံးနိုင်သည်။ နန်းတော်ကြီးထဲတွင် ဆင်ထိန်း၊ မြင်းထိန်းများသည် လှံ၊ ချွန်းများ ကိုကိုင်၍ ဆင်၊ မြင်းတို့ကို ထိန်းသိမ်း လေ့ကျင့်နေကြသည်။ သာယာသည့် နန်းတော်ကြီးထက်တွင် ဘုရင် မင်းမြတ် စံမြန်းလျက်ရှိပြီး မြင်စိုင်းပြည်တစ်ခွင်လုံး သာယာလှပနေပါသည်။

လေ့ကျင့်ခန်းမေးခွန်းများ

- ၁။ 'မြန်မာပြည်ရွှေပြည်' သာယာကြောင်းကို စာဆိုက မည်ကဲ့သို့ ဖွဲ့ဆိုပြသနည်း။
- ၂။ အောက်ပါ အလင်္ကာတို့သည် မည်သည့်အကြောင်း နှင့် ဆက်စပ်သုံးထားပြီး အဘယ်ကြောင့် ထို အလင်္ကာမြောက်ကြောင်း ရှင်းပြပါ။
 မြင်စိုင်းရွှေမြေ (ရူပက)၊ တောင်လေ့ရှုန်းရှုန်း (မြည်သံစွဲ)၊ မိုးခတ်အုန်း (မြည်သံစွဲ)။

ဝိဇ္ဇာသိပ္ပံ လူ့ကိစ္စ

အင်းဝခေတ်

'ဝိဇ္ဇာသိပ္ပံလူ့ကိစ္စ' ကဗျာကို အင်းဝခေတ် စာဆိုကျော် ရှင်မဟာရဋ္ဌသာရ ရေးဖွဲ့ခဲ့သော ကိုးခန်းပျို့မှ ထုတ်နုတ်ထားသည်။

ရှင်မဟာရဋ္ဌသာရကို မြန်မာနှစ် ၈၃၀ ပြည့်နှစ် (ခရစ်နှစ် ၁၄၆၈) တွင် အင်းဝမြို့၌ မွေးဖွားသည်။ ငယ်မည်မှာ မောင်မောက် ဖြစ်သည်။ မင်းဆွေစိုးမျိုးဖြစ်၍ နန်းတွင်းမှာ ကြီးပြင်းခဲ့သည်။ ဝရစက္ကပါလမထေရ် နှင့် သီဟိုဠ်ရောက် ဆရာတော်ကြီးတို့ထံတွင် နက္ခတ်၊ ဗေဒင်၊ ဆန်း၊ အလင်္ကာ၊ ပျို့ကဗျာနှင့် ပါဠိသက္ကတ စသည်တို့ကို သင်အံ့လေ့လာခဲ့သည်။ ၁၂ နှစ်သားအရွယ်ကပင် ကဗျာရေးဖွဲ့ခဲ့သည်။ ဘူရိဒတ်လင်္ကာကို ၁၆ နှစ်သားက ရေးဖွဲ့ခဲ့သည်ဟု ဆိုသည်။

ရှင်မဟာရဋ္ဌသာရသည် အင်းဝခေတ် ပျို့ကဗျာလောကကို ဦးဆောင်ပျိုးထောင်ခဲ့သူ တစ်ဦးဖြစ် သည်။ ဘူရိဒတ်ဇာတ်ပေါင်း ပျို့၊ ကိုးခန်းပျို့၊ ဂမ္ဘိသာရပျို့၊ သံဝရပျို့သည် ရှင်မဟာရဋ္ဌသာရ၏ လက်ရာများ ဖြစ်သည်။ တံတား ဦးတည် မော်ကွန်း၊ ပုံတောင်နိုင်မော်ကွန်း၊ ရွှေစက်တော်သွား တောလားနှင့် ဆုံးမစာများ၊ ရတုများကိုလည်း ရေးဖွဲ့ခဲ့သည်။ သံဝရပျို့သည် နောက်ဆုံးရေးဖွဲ့ခဲ့သော ပျို့ဖြစ်သည်။ ရှင်မဟာရဋ္ဌသာရ သည် မြန်မာနှစ် ၈၉၂ ခန့် (ခရစ်နှစ် ၁၅၃၀ခန့်) သက်တော် ၆၂ နှစ်တွင် ယုံတော်မူသည်။

'ဝိဇ္ဇာသိပ္ပံ လူ့ကိစ္စ' ကဗျာ (ပျို့ကောက်နုတ်ချက်) ကို လေးလုံးစပ်လင်္ကာပုံစံဖြင့် ရေးဖွဲ့ထားသည်။ ထိုကိုးခန်းပျို့သည် ဘုရားဟော ဝိသင်္ဃီနိပါတ် ဟတ္ထိပါလဇာတ်ကို ရေးဖွဲ့ထားသောကြောင့် ဟတ္ထိပါလပျို့ဟု လည်းကောင်း၊ အခန်းကြီး ကိုးခန်းပါဝင်သောကြောင့် ကိုးခန်းပျို့ဟု လည်းကောင်း၊ ညီနောင်လေးပါးက ဝေကြီးအပ်သော တရားအဆိုအနှစ်နှင့် ပြည့်စုံခြင်းကြောင့် စတုဓမ္မသာရပျို့ဟုလည်းကောင်း အမည်သုံး မျိုးဖြင့် ထင်ရှားသည်။

ဤကောက်နုတ်ချက်တွင် ဟတ္ထိပါလသတို့သားက တောထွက်၍ ရဟန်းပြုချင်ပါသော်လည်း ငယ် မှုတ်သား၍ ရဟန်းမပြုပါနှင့်ဦး။ လူ့ကိစ္စဖြစ်သော၊ တတ်သင့်တတ်အပ်သော ပညာများကိုသင်ပါဦး။ ငယ်စဉ် ကဝိညာမသင်လျှင် နောင်အခါမည်သို့ မည်ပုံဖြစ်တတ်သည် စသည်ဖြင့် ဖခင်ဖြစ်သူက တောထွက်ရဟန်း ပြုချင်နေသော ဟတ္ထိပါလသတို့သားအား ကျိုးကြောင်းပြသ ဆိုဆုံးမထားသော အကြောင်းအရာများကို ဖွဲ့ဆိုထားခြင်းဖြစ်သည်။

ဝိဇ္ဇာသိပ္ပလူကိစ္စ

သက္က ရူပံ၊ ကြံကြံသမ္ပ
တောင့်တ ရာရာ၊ တတ်ကောင်းစွာသား
ဝိဇ္ဇာသိပ္ပ၊ လူကိစ္စကို
ငယ်ကမသင်၊ ဖျော်ပါးလွင်မှု
အကြင်သူအား၊ စကားချေတင်
သဘင်မပြု၊ ခံတွင်းမဲ့သို့
ချို့တဲ့ပညာ၊ ညှိုးမျက်နှာနှင့်
ရွံရှာလန့်ထိတ်၊ အသံဆိတ်၏။

တိတ်တိတ်မနေ၊ ဆိုပါချေလည်း
မပြေမပြစ်၊ အထစ်ထစ်လျှင်
ကျစ်လျစ်မရှိ၊ အငြိငြိတည့်။
ဟုတ်လိနိုးနိုး၊ ဆင်ကန်းတိုးသို့
အကျိုးအကြောင်း၊ ကောင်းကောင်းမမှန်
သမ္မာန်ပါဌ်လျှောက်၊ ရှေ့နောက်မညီ
အစီအလျဉ်၊ အစဉ်မသင့်
တဖျင့်တစ်ပါး၊ ရယ်ဖွယ်များခဲ့။
ဘိုးဘွားမိဘ၊ သူကြီးမ၍
မလှမညှိုး၊ မစိုးမရိမ်
နတ်စည်းစိမ်သို့၊ ရွှေအိမ်ဘုံမြင့်
ခုနစ်ဆင့်ထက်၊ နေလင့်ကစား
ပြာသာဒ်ဖျားဝယ်၊ နားသည့်ကျီးမျှ
ပမာကျလိမ့်။

အင်္ဂုပစ္စင်
သွင်ပြင်ရုပ်ဝါ၊ ပြည့်စုံပါလည်း
နံ့သာလှိုင်ခြင်း၊ ဂုဏ်နံ့ကင်းမှု
အဆင်းလှဆန်း၊ လူပေါက်ပန်းဟု
သွမ်းမှန်းသိထွေ၊ ကဲ့ရဲ့လေအံ့။

လုပ်ခြေလုပ်လက်၊ စဉ်ဆက်နည်းမှီး
 မကျင့်သီးသော်၊ ချည်းနှီးဥစ္စာ
 လိုခါမရ၊ ကြောင့်ကြစိုးရိမ်
 ဖန်ကြိမ်များစွာ၊ အိုသောခါလည်း
 မဟာဒုက္ခ၊ တွင်းဆုံးကျသည်
 နောင်တနုလုံး မငြိမ်တည်း။

ဖျို့

ရှင်မဟာရဋ္ဌသာရ

ခက်ဆစ်အဖွင့်

- ၁။ ဝိဇ္ဇာသိပ္ပံ - အသိပညာ အတတ်ပညာ။
- ၂။ သကျရူပံ - စွမ်းနိုင်သောသဘော။
- ၃။ ပျော်ပါးလွင် - ပျော်ပါးပေါ့တန်စွာနေသည်။
- ၄။ သဘင် - အစုအဝေး။
- ၅။ မပြု - မထင်ရှား။
- ၆။ ခံတွင်းမဲ့ - ပြောစရာခံတွင်းမရှိ။
- ၇။ ရွံရှာ - လန့်ထိတ်။
- ၈။ ကျစ်လျစ် - သိပ်သည်းပိပြားသည်။ စည်းကမ်းရှိသည်။
- ၉။ ဟုတ်လိနိုးနိုး - ဟုတ်လိမ့်မည်ဟု ထင်မှတ်လျက်။
- ၁၀။ သမ္မန် - စကားအဆက်အစပ်။
- ၁၁။ ပါဠိလျောက် - စကားအစီအစဉ်အလျောက်။
- ၁၂။ တဖျင့်တစ်ပါး - မညီမညွတ်။ ယွင်းယွင်း ချွတ်ချွတ်။
- ၁၃။ ပြာသာဒ်ဖျား - ဘုံအဆင့်နှင့် ထုပ်ကာပါသော အဆောက်အအုံ၏ ထိပ်ဖျား။
- ၁၄။ အင်္ဂုစွင် - အင်္ဂါကြီးငယ်။
- ၁၅။ လူပေါက်ပန်း - အဆင်းသာရှိ၍ အချင်းမရှိသူ။
- ၁၆။ သွမ်းမုန်းသိထွေ - အကျင့်ဆိုးသွမ်းကြောင်းကို သိ၍။
- ၁၇။ မကျင့်သီး - မကျင့်ကြံ။
- ၁၈။ မဟာဒုက္ခ - ကြီးမားသောဆင်းရဲ။
- ၁၉။ တွင်းဆုံးကျ - အဆင်းရဲကြီး ဆင်းရဲသည်။
- ၂၀။ နောင်တ - ပြုသင့်သည်ကိုမပြုမီ၊ မပြုသင့်သည်ကို ပြုမိသည့်အတွက် အချိန်လွန်မှုပူပန်ခြင်း။

သင်ခန်းစာအကျဉ်း

ဝိဇ္ဇာသိပ္ပလူကိစ္စကို ငယ်စဉ်ကမသင်ဘဲ ပျော်ပါးပေါ့တန်စွာနေလျှင် တစ်ပါးသူနှင့် စကားအချေ အတင်ပြောသောအခါ ပါးစပ်မပါသူကဲ့သို့ မျက်နှာညှိုးငယ်စွာနှင့် နေရမည်။ ပြန်ပြောလျှင်လည်း ပြေပြစ်မူ မရှိနိုင်ပါ။ သူတစ်ပါး ရယ်စရာဖြစ်လိမ့်မည်။ ဘိုးဘွားမိဘကမစ၍ ပစ္စည်းဥစ္စာ ချမ်းသာသော်လည်း ပညာ မတတ်လျှင် ပြဿနာများတွင် နားသည့်ကျီးနှင့် တူလိမ့်မည်။

အဆင်းလှသော်လည်း ရန်မရှိသောပေါက်ပန်းနှင့် တူလိမ့်မည်။ အိုမင်းသောအခါလည်း ဆင်းရဲဒုက္ခ ရောက်ပြီး နှလုံးမငြိမ်မသက် ဖြစ်နိုင်ပါသည်။

လေ့ကျင့်ခန်းမေးခွန်းများ

- ၁။ ငယ်စဉ်ကပညာမသင်လျှင် ကြီးသောအခါ မည်သို့ဆင်းရဲဒုက္ခ ရောက်တတ်သနည်း။
- ၂။ အောက်ပါဝေါဟာရတို့ကို ဝါကျတစ်ခုစီဖွဲ့ပြပါ။
လူပေါက်ပန်း၊ မဟာဒုက္ခ၊ ပျော်ပါးလွင်၊ ရွံရှာ၊ ကျစ်လျစ်။
- ၃။ အောက်ပါအလင်္ကာတို့သည် မည်သို့သောအကြောင်းနှင့် ဆက်စပ်သုံးထားပြီး အဘယ်ကြောင့် ထိုအလင်္ကာ မြောက်ကြောင်း ရှင်းပြပါ။
ခံတွင်းမဲ့သို့ (ဥပမာ)၊ ဆင်ကန်းတိုးသို့ (ဥပမာ)၊ နတ်စည်းစိမ်သို့ (ဥပမာ)၊ ဂုဏ်နဲ့ (ရွှေပက) လူပေါက်ပန်း (ရွှေပက)။

နေဦးကာလ မြူထသောခါ
ညောင်ရမ်းခေတ်

စာဆို ဝန်ကြီးပဒေသရာဇာ (မြန်မာနှစ် ၁၀၄၅ ခန့် ၁၀၁၆) (ခရစ်နှစ် ၁၆၈၃ ခန့် ၁၇၅၄) သည်
ပနေမင်း၊ တနင်္ဂနွေမင်းတို့ထံတွင် စတင်၍ မင်းမှုထမ်းခဲ့သည်။ မဟာဓမ္မရာဇာခိပတိဘွဲ့ခံ ဟံသာဝတီ
ခရောက်မင်းလက်ထက်တွင် အထူးချီးမြှောက်ခံရသည်။ ဟံသာဝတီရောက်မင်းသည် ကိုယ်တိုင်ကပင် စာပေ
ကျမ်းဂန် လေ့လာလိုက်စားသော စာဆိုတစ်ဦး ဖြစ်သည့်အလျောက် စာဆိုဝန်ကြီးကို ကြည်ညိုယုံမှတ်သော
အားဖြင့် 'ပဒေသရာဇာ' ဟူသောဘွဲ့ဖြင့် ချီးမြှင့်ကာ 'စာဆိုကြီး' ဟုလေးမြတ်စွာခေါ်ခဲ့သည်။ နတ်ရှင်
နောင်ဘွဲ့၊ မြို့တွင်းနတ်ရှင်ဘွဲ့၊ မြို့တွင်းဘုရင်ဘွဲ့စသော ဘွဲ့ထူးဂုဏ်ထူး အမျိုးမျိုးတို့ဖြင့်လည်း ချီးမြှင့်
မြှောက်စားခဲ့သည်။ စာဆိုဝန်ကြီးသည် 'စာနုကိုလည်းမချစ်နှင့်၊ သူဇာကိုလည်းမပစ်နှင့်' ဟု ကျော်ကြားသော
သူဇာပျို့နှင့်တကွ အခြားပျို့ ၁၃ စောင်ကိုလည်းကောင်း၊ ဧချင်း၊ ရတု၊ လင်္ကာနှင့် သီချင်းများစွာတို့ကိုလည်း
ကောင်းရေးခဲ့သည်။ ထံတျာတေရှင်ဟု လူသိများသော ပုစဉ်းတောင်သံကြိုးနှင့် နတ်သံအဲတို့ကိုလည်း ရေး
ခဲ့သည်။ အင်းဝပျက်၍ ဟံသာဝတီသို့ ဘုရင်ပါတော်မူသောအခါ စာဆိုကြီးလည်းအတူပါခဲ့၍ သန်လျင်
ကွယ်လွန်သည်။

စာဆိုကြီးသည် လယ်သမား၊ ထန်းဇာက်သမား၊ လှေသူ၊ တောင်ပေါ်တက်၊ ဆင်ဖမ်းသမား၊
ကျားချင်းများကို ဖွဲ့ဆိုခဲ့သည်။

ကျားချင်းဆိုသည်မှာ မြန်မာ့ဂီတတွင် ထံ၊ တျာ၊ တေး၊ တော့စသော အသံများရှိရာ သာယာနာပျော်
ဖွယ် 'တျာသံ' ဖြင့်ဆိုဆိုရသော တေးကဗျာတစ်မျိုးဖြစ်သည်။ ပဒေသရာဇာ၏ ကျားချင်းများတွင် အစုထဲ
မင်းမှုထမ်း မဟုတ်သည့် ဆင်းရဲသားပြည်သူတို့၏ဘဝကို ရေးဖွဲ့ထားသည်။ ဤသို့ရေးဖွဲ့ရာတွင် ဆင်းရဲသ
ပြည်သူတို့ကို ကဲ့ရဲ့ခြင်း၊ ရွတ်ချခြင်း အလျှင်းမပါ၊ သနားချစ်ခင်ခြင်း၊ ချီးကျူးဂုဏ်တင်ခြင်း တို့သာပါသည်
ထို့ကြောင့် ယခုခေတ် မြန်မာစာပေပညာရှင်တို့က ဝန်ကြီးပဒေသရာဇာ၏ ကျားချင်းများသည် မြန်မာ့စာပေ
သစ် ဖာစ်ခန်းလှစ်ခဲ့သည်ဟု ဆိုစမှတ်ပြုကြခြင်းဖြစ်သည်။

နေ့ဦးကာလ မြူထသောခါ

နေ့ဦးကာလ၊ မြူထသောခါ
ရင်းထောင်ရင်းဆွဲ၊ ဆောင်မြဲအိုးလွယ်ကာ
ဓားနှိုးထက်စွာ၊ ခါးမှာချုပ်လျက်
ထန်းပွင့်ထန်းခိုင်၊ ရွန်းမြိုင်မြိုင်
ကလိုင်သာလွယ်လို့ တက်သည်နှင့်လေး။

ထန်းပင်ထန်းလက်၊ ထန်းရွက်ကယ်ဝေဝေ
စင်အောင်ခုတ်ထစ်၊ နုမျစ်ကယ်ထန်းဦးရေ
မယားငယ်ဆွေ၊ ထန်းရေသိမ်းဆည်း
သားမြေးဟစ်ကြော်၊ ခွေးဝက်ကယ်ခေါ်
ထန်းလျှော်သာ ယုန်ပိုက်စည်းငယ်နှင့်လေး။

ခေါ်သံရိုက်ဟည်း၊ လူလည်းကြော်ငြာ
ခွေးဟစ်လူဟစ်၊ ခတ်ပစ်ကယ်ခြောက်သောခါ
ဗုတတ်ကယ်ယုန်ခါ၊ တောမှာရှိကြ
ဦး ကြက်ကယ် ဖွတ် မြွေ၊ ဝံပုလွေ
မနေထွက်လာကြသည်တည့်လေး။

ဝမ်းသာအားရ၊ မယားကတစ်သွယ်
ဟင်းရွက်ဆိုးကောင်း၊ သောင်းပြောင်းရော၍လွယ်
လင်ကတစ်သွယ်၊ ယုန်ငယ်ကစ
တောသတ္တဝါ၊ တွေ့တိုင်းကိုသာ
အိတ်မှာသာယူ၍ ချသည်နှင့်လေး။

သို့နှင့်ရောက်ကာ၊ ခဏအောင့်လျှင်
တံစို့ထက်နှင့်၊ ထန်းလျက်ဖိုမှာကင်
ဟင်းအိုးဆူလျှင်၊ အကင်ခတ်ပြီး
အိုးကင်းနှင့်လျှော်၊ ရေနှင့်ကြော်
မိုးမျှော်ငရုတ်သီးငယ်နှင့်လေး။

နှိုးဒေါင်းလန်းကြီး၊ ခူးပြီးသောခါ
 သမီးနှင့်သား၊ များလို့မဝင်သာ
 ဒူးတစ်ဖက်ဟာ၊ တွန်းကာဖယ်လျက်
 သူထက်ငါလေ၊ စားတော့မည်စေ
 စားပေသာလှအုန်းခွက်ကယ်နှင့်လေး။

ငုံလျက်ကိုယ်စီသာ
 ဆုပ်ကာ လွေးတော့သည်။
 ပြီးလျှင်ရေမရှာ
 ခွေးသာကျွေးတော့သည်။

ကျာချင်း

ဝန်ကြီးပဒေသရာဇာ

ခက်ဆစ်အဖွင့်

- ၁။ မြူ - မြေလွှာအထက်ဝန်းကျင်၌ ရစ်ဆိုင်းနေတတ်သော အခိုးအငွေ့။
- ၂။ ရင်းထောင် - ထန်းပင်၏အောက်ခြေအရင်းမှ ထောင်တက်ရသော လှေကားငယ်။
- ၃။ ရင်းဆွဲ - ထန်းပင်အထက်မှ အောက်သို့တွဲလျားချ၍ ထန်းပင်နှင့် ကပ်ချည်ထားသောထန်းတက်လှေကားငယ်။
- ၄။ စားနှိုး - ထန်းလှီးစား။
- ၅။ ကလိုင် - ထန်းပြင်ရာတွင်ထန်းလက်ကို ထန်းပင်လုံးမှကွာအောင် ထိုးကလန်ပြီး ထန်းသမားထိုင်ရသော တုတ်ချောင်း။
- ၆။ ထန်းလျှော် - ထန်းလက်မှ ခွာယူထားသော အခေါက်ကြော။
- ၇။ ယုန်ပိုက်စည်း - ယုန်ထောင်ရန် ပိုက်တန်းစည်း။
- ၈။ ရိုက်ဟည်း - ဟိန်း၍ပျံ့နှံ့သည်။
- ၉။ သောင်းပြောင်း - အရောရော။ အနှောနှော။
- ၁၀။ တံစို့ - မီးကင်ရန် သားငါးထိုးလျှိုရသော အဖျားချွန် အချောင်းအတံ။
- ၁၁။ နှိုးဒေါင်းလန်း - ဝါးနှိုးကို ရက်လုပ်ထားသော ခြေထောက်တပ်ဗန်းကြီး။
- ၁၂။ လွေး - အားရပါးရ စားသောက်သည်။

သင်ခန်းစာအကျဉ်း

ထန်းတက်သမားသည် နွေဦးကာလမြူခိုးများ ထချိန်တွင် ရင်းထောင်၊ ရင်းဆွဲ၊ မြူအိုး၊ ဓား၊ ကင်
တို့ကိုလွယ်ကာ ထန်းပင်ပေါ်သို့တက်ပါသည်။ ထန်းတက်သောအခါ ထန်းရည်သိမ်းဆည်းရန် ဇနီးကလိုက်
ပါသည်။ သားမြေးခွေးဝက်တို့ကို အပါခေါ်သွားသည်။ ထန်းတက်ပြီးအပြန်တွင် ပုတတ်၊ ယုန်၊ ခါ၊ ငုံး၊ ကြ၊
ဖွတ်၊ မြွေ၊ ဝံပုလွေ တို့ကိုဖမ်းကြသည်။ အိမ်သို့ယူဆောင်သွားပြီး ဟင်းရွက်သောင်းပြောင်းနှင့် ရောချက်သု
ပြီးနောက် မိသားစု လက်ရည်တစ်ပြင်တည်း အားရပါးရ ခေါင်းမဖော်အောင် စားကြသည်။ ပြီးလျှင် ခွေး
ခေါင်းလန်းကြီး ချကျွေးလိုက်သည်။

လှေကျင့်ခန်းမေးခွန်းများ

- ၁။ 'နွေဦးကာလမြူထသောအခါ' ကဗျာတွင်စာဆိုသည် ထန်းတက်သမားတို့၏ဘဝကို မည်ကဲ့
သရုပ်ဖော် ရေးဖွဲ့ထားသနည်း။
- ၂။ အောက်ပါစကားလုံးတို့၏ အနက်အဓိပ္ပာယ်ကို ဖော်ပြပါ။
ရင်းထောင်၊ ရင်းဆွဲ၊ ဓားနှိုး၊ ကလိုင်၊ ထန်းလျှော်၊ ယုန်ပိုက်စည်း၊ တံစို့၊ နှီးခေါင်းလန်း။
- ၃။ အောက်ပါဝေါဟာရတို့ကိုဝါကျဖွဲ့ပါ။
မြူ၊ ရိုက်ဟည်း၊ လွေး၊ သောင်းပြောင်း။

ညောင်ရမ်းခေတ်

အိုင်ချင်း သည် ပထမအင်းဝခေတ်ကပင် စတင်ပေါ်ပေါက်ခဲ့သော ကဗျာအမျိုးအစားဖြစ်သည်။ ညောင်ရမ်းခေတ် (ဒုတိယအင်းဝခေတ်) နှင့် ကုန်းဘောင်ခေတ်တို့တွင် ဆက်လက်ထွန်းကားခဲ့သည်။ ကြာရှည်သံ ကျမ်းသံမပါဘဲ ကျေးတောသံပါသည့် တေးကဗျာများဖြစ်သည်။

အိုင်ချင်းများသည် ကျေးလက်ရိုးရာ တေးတစ်မျိုးဖြစ်၍ မူလသီဖွဲ့သူ စာဆိုတို့၏အမည်ကို အသိရနည်းသည်။ အိုင်ချင်းအချို့ကို တောင်တွင်းရှင်ငြိမ်းမယ် ဖွဲ့ဆိုကြောင်း သိရသော်လည်း ရှင်ငြိမ်းမယ်၏ အတ္ထုပ္ပတ္တိကိုမူ ပြည့်ပြည့်စုံစုံ မသိရသေးချေ။ လက်ဝဲသူနွဲ့ရနှင့် ကင်းဝန်မင်းကြီးကဲ့သို့သော နန်းတွင်းစာဆိုတို့သည်လည်း အိုင်ချင်းများ ရေးခဲ့ကြသေးသည်။

အိုင်ချင်းဆိုသည်မှာ အသံအိုင်အိုင် အသံမြိုင်မြိုင်ဖြင့် အများဝိုင်းဖွဲ့သီဆိုရသော တေးကဗျာတစ်မျိုးဖြစ်သည်။ အိုင်ချင်းတို့၏အစတွင် ‘ချစ်တဲ့သူငယ်လေ သူငယ်ချင်းကောင်း ယောက်မတို့လေ’ ဟူသော အာလုပ်စကားဖြင့် အစချီလေ့ရှိသည်။ ရွှေဘိုမြောက်လက်တွင် အိုင်ချင်းကို ‘ကောက်စိုက်အိုင်’ ဟူ၍လည်းခေါ်ဝေါ်ပြီး ‘ကောက်စိုက်မ အိုင်ချင်း’ ဟူ၍လည်းကောင်း ခေါ်ဝေါ်ခဲ့သည်။

နန်းတွင်း၌ ရတု၊ တေးထပ်တို့တွင် ကျယ်ခဲ့သည်။ ကျေးလက်၌ အိုင်ချင်း၊ အဲချင်းတို့တွင် ကျယ်ခဲ့သည်။ ရတု၊ တေးထပ်တို့တွင် နန်းမူနန်းရာကို တွေ့နိုင်သည်။ နန်းချင်း အဲချင်းတို့တွင် တောမူတောရာကို တွေ့နိုင်သည်။ ‘စစ်မှာတစ်မူ’ သည် တောင်တွင်းရှင်ငြိမ်းမယ်၏ အိုင်ချင်းတစ်ပုဒ်ဖြစ်သည်။ မြန်မာသက္ကရာဇ် ၁၁၀၀ လောက်ကပေါ်ခဲ့သော အိုင်ချင်းကဗျာတစ်မျိုးဖြစ်၍ ‘ရာပြည့်အိုင်’ ဟုခေါ်သည်။ ဤအိုင်ချင်းတွင် စစ်သည်တစ်ဦး စစ်ထွက်ခါနီးတွင် ချစ်သူနှင့် အပြန်အလှန်ကြေညာကြပုံကို ရေးဖွဲ့ထားသည်။ ရှေးခေတ်ဂစ်တည်တစ်ဦး၏ ဘဝတစ်စိတ်တစ်ပိုင်းကို ထင်ဟပ်သော အိုင်ချင်းဖြစ်သည်။

စစ်မှာတစ်မူ

ချစ်တဲ့ သူငယ်လေ
သူငယ်ချင်းကောင်း၊ ယောက်မတို့လေ။

သူများမောင်မှာ
စစ်သံကြားလျှင်၊ နာဖျားဥပါယ်ခိုကြတယ်။

နှမလေး မယ်တို့မောင်မှာ
စစ်သံကြားလျှင်၊ ရွှေဓားပိုက်ကာ
အိုးစားဖက်ကို၊ လိုက်လို့ရှာသည်
ရိက္ခာကနည်း (နဲ)၊ မိုးကသည်း (သဲ) နှင့်
သင်းတွဲကို ကူးပါလိမ့်မလားတော်။

စစ်မှာတစ်မူ
နှမလေး မယ့်ထက်ဖြူကို၊ ယူမလားတော်။

စစ်မှာယွန်းမ
နှမလေး မယ့်ထက်လှကို၊ ရမလားတော်။

စစ်မှာဆွေမျိုး
ဘိုးဘွားမောင့်မှာ ရှိသလားတော်။
စစ်မှာ တစ်မူ
နှမလေး မယ့်ထက်ဖြူကို၊ မယူဘူးဗျာ။

စစ်မှာယွန်းမ
နှမလေးမယ့်ထက်လှကို၊ မရဘူးဗျာ။

စစ်မှာဆွေမျိုး
ဘိုးဘွားမောင့်မှာ၊ မရှိဘူးဗျာ။

ရေမြေသခင်၊ ရှင်ဘုရင်က
မိန့်တော်စာနှင့်၊ အပါချသည်
လိုက်ရတော့မယ်။

မြင်းမှာအုန်းခွံ၊ ကျွန်မှာကုလား၊
ဓားမှာမိုးကြိုး၊ ယွန်းပုဆိုးနှင့်၊
အိုးစားဖက်စုံ၊ စစ်သည်ပုံမှာ
ကျွန်ယုံစားမို့၊ မောင်ကလေးငယ်
မောင်သာလိုက်တဲ့၊ တောင်ပတ်လည်နှင့်
ဇင်းမယ်ဆိုသည်၊ ညှိတဲ့မြို့မှာ
ပျို့လွမ်းဖွယ်လေး။

အိုင်ချင်း

ရှင်ငြိမ်းမယ်

ဧကန်ဆစ်အဖွင့်

- ၁။ နာဖျားဥပါယ် - ဖျားနာသည်ဟု ဉာဏ်ဆင်သည်။
- ၂။ ဥပါယ် - နည်းပရိယာယ်။ ဉာဏ်ဆင်မှု။
- ၃။ အိုးစား - မျှေးခေတ် မြန်မာ့တပ်မတော်တွင် စစ်သည်ငါးယောက်ပါသော အစု
- ၄။ အိုးစားဖက် - စစ်ချီတက်ရာတွင် တစ်အိုးတည်း စားဖော်စားဖက်။
- ၅။ ယွန်းမ - ဇင်းမယ်သူ။
- ၆။ အပါချ - စစ်ချီရာတွင် ပါဝင်ရမည်ဟု အမိန့်ချသည်။
- ၇။ အုန်းခွံ - အုန်းခြောက်ခွံရောင် အမွှေးရှိသော (မြင်း)။
- ၈။ ဓားမှာမိုးကြိုး - အသွားတွင် မိုးကြိုးထည့်၍ ပြုလုပ်သော ဓားကောင်းတစ်မျိုး။

သင်ခန်းစာအကျဉ်း

သူများမောင်မှာစစ်သံကြားလျှင် ဖျားနာယောင်ဆောင်ပြီး ပုန်းခိုနေကြသည်။ နှမလေးမောင် စစ်သံကြားလျှင် ရွှေစားပိုက်ကာ တစ်အိုးတည်း စားဖော်စားဖက်ကို လိုက်၍ရှာပါတော့သည်။ မောင်စစ် သို့လိုက်ပါသွားခြင်းမှာ မယ်နှမလေးထက် အသားဖြူသူကိုယူချင်၍လား၊ နှမလေးထက်လှသည့် ဇင်းမ သူကိုယူချင်၍လား၊ မောင်လိုက်ပါရတဲ့စစ်ထဲမှာ ဘိုးဘွားမိဘဆွေမျိုးရှိလားဟု နှမလေးကမေးပါသကဲ့သို့ စစ်သည်မောင်ကလည်း ဤသို့မဟုတ်ကြောင်း ဘုရင့်အမိန့်အရ သွားရခြင်းဖြစ်ကြောင်း ပြန်လည်ဖြေကြား ပါသည်။ မောင်လိုက်ပါသွားရသည့် ဇင်းမယ်မြို့လေးမှာ ညှို့မိုင်းအုံ့ဆိုင်းနေသဖြင့် နှမလေးအဖို့ စိတ်မှန်းလွမ်းနေရပါသည်။

လေ့ကျင့်ခန်းမေးခွန်းများ

- ၁။ 'စစ်မှာတစ်မူ' ကဗျာတွင် စစ်ထွက်သူတစ်ဦးနှင့် သူ၏ချစ်သူတို့မှာ ကြားစကားဆိုကြပုံတို့ သင်မည်ကဲ့သို့ ခံစားရသနည်း။
- ၂။— အောက်ပါစကားလုံးတို့၏ အနက်အဓိပ္ပာယ်ကို ဖော်ပြပါ။
ဥပါယ်၊ အိုးစားဖက်၊ ယွန်းမ၊ အပါချ၊ မြင်းမှာအုန်းခွံ၊ ဓားမှာမိုးကြိုး။

ဘုန်းနှင့်ကံနှင့်ရွှေသဇင်
ကုန်းဘောင်ခေတ်

‘ဘုန်းနှင့်ကံနှင့်ရွှေသဇင်’ ကဗျာကို ကုန်းဘောင်ခေတ်တွင် ထင်ရှားခဲ့သော ဦးတိုးရေးသားသည့် ရာမရကန်မှ ထုတ်နုတ်ထားသည်။

ဦးတိုးကို မြန်မာနှစ် ၁၁၁၃ (ခရစ်နှစ် ၁၇၅၁) တွင် ရွှေဘိုမြို့ အနောက်ခရီးတစ်တိုင်ကွာ ဆီးတော ရွာ၌ ဖွားမြင်သည်။ ငယ်စဉ်ကပင် စာပေကျမ်းဂန်များကို ဆည်းပူးခဲ့သည်။ ထို့နောက် ရဟန်းပြုသည်။ ရဟန်းဘဝမှထွက်၍ ဆင်ဖြူရှင်မင်း၊ စဉ့်ကူးမင်းတို့ထံခစားကာ ရတုကဗျာများအပြင်၊ ဆောင်းပါးများကို ရေးသားသည့်အတွက် ‘ဆောင်းပါးမောင်တိုး’ ဟု ကျော်ကြားသည်။ ဘိုးတော်ဘုရားလက်ထက် သားတော် အိမ်ရှေ့မင်းထံခစား၍ ဧချင်း၊ ရတု၊ ရကန်များကို ရေးဖွဲ့သည်။ ရာမရကန်ကိုရေးဖွဲ့သဖြင့် ဆောင်းပါး မောင်တိုးမှ ‘ရာမရကန်ဦးတိုး’ ဟုတစ်ဟုန်ထိုး ကျော်စောလာသည်။ အိမ်ရှေ့ သံတော်ဆင့်အရာ၊ ရွှေတိုက်စိုး အရာတို့၌ ‘ဇေယျကျော်သူ’ ဘွဲ့နှင့် ထမ်းရွက်ခဲ့သည်။ မြန်မာနှစ် ၁၁၅၈ (ခရစ်နှစ် ၁၇၉၆) တွင် ကွယ်လွန် သည်။

ဦးတိုးသည် ကျေးစေစစ်ချီရတုများ၊ စစ်ကိုင်းမင်း ဧချင်း၊ ရိုးတော်ယူဧချင်း၊ ဆွတ်ပျံ့ဖွယ်အောင်ချီ နတ်ရှင်နောင် ရတုအဖြေနှင့် ရာမရကန်တို့ကို ပြုစုရေးသားခဲ့သည်။ ဦးတိုး၏ ရာမရကန်သည် ရကန်များ အနက် အကောင်းဆုံးရကန် ဖြစ်သည်ဟု ပညာရှင်များက မှတ်တမ်းတင်ကြသည်။

ရကန်ဆိုသည်မှာ အခဲကာရန်ကို ကြားပါဝေခံပြီးမှ ပြန်၍အုပ်သော ခွာထောက်စပ်နည်းကို အများ ဆုံးသုံးသော ကဗျာဖြစ်သည်။ အခြားစာဆို၊ အခြားအရာများကို နှိပ်နင်းကျောက်ကန်ပြီး မိမိစာ၊ မိမိဖွဲ့ လိုက်ကို အလွန်အမင်း ဂုဏ်တင်ဖွဲ့ဖွဲ့လေ့ရှိသော အဖွဲ့ကန့်တစ်မျိုးဖြစ်သည်။ အချုပ်အားဖြင့် ကာရန်ကို ကန်ခြင်း၊ အခြားအရာ၊ အခြားသူများကို မိမိရရ ကန်ဖွဲ့ဖွဲ့ဆိုခြင်းကြောင့် ရကန်ဟု ဆိုကြသည်။

‘ဘုန်းနှင့်ကံနှင့်ရွှေသဇင်’ အဖွဲ့တွင် သဇင်ပန်းကို အလွန်အမင်း ဂုဏ်တင်ချီးကျူးထားသော အသားကို ခွေနိုင်သည်။ ထိုသို့လွန်ကဲစွာ ချီးမြှောက်ခြင်းသည်ပင် ရကန်၏သဘောဟု ဆိုနိုင်သည်။

ဘုန်းနှင့်ကံနှင့် ရွှေသင်

စိမ့်ကြီးမြိုင်ကြီး၊ ရိပ်ကြီးတောတောင်
နေရောင်မခံ၊ ပန်းယုံပင်ဆင့်
မြေနှင့်ရန်ဖက်၊ ခက်လက်စိမ်းမြ
မိုးမခဘူး၊ နွေလသန်ပေါက်
ယဉ်ချိန်ရောက်ခါမှ၊ နှင်းသောက်ကယ်ရွှင်ရွှင်
ပွင့်ဖူးတွေဆင်ကြသည်။

ရွှေပင်ဆင့်ငွေပင်ဆင့်၊ ပတ္တမြားပင်ဆင့်
ဂမုန်းအင့်အဖက်
ဆောင်းစက်ရိပ်ခို၊ ရေတွက်လို့ဆိုတော့မည်။

လက်တံတိုတစ်မည်၊ လက်တံရှည်နှင့်
နေရောင်ခြည် လရောင်ဝါ
မိုးလုံးပြာ မိုးလုံးမှိုင်း
ပုလဲဆိုင်း ပုလဲနှစ်
ချစ်စရာလိပ်ပြာတောင်
နီလာရောင်တောင်လုံးမြိုင်
သုံးပွင့်ဆိုင်ခိုင်လုံးဆန်း
ပင်လုံးလန်းနွဲ့တန်းယိမ်း
ညှာတံစိမ်းများတို့
လေသိမ်းတိုင်းလှ၊ ကိန္နရိကသည့်နှယ်
တချို့ကနီပြာပြာ၊ တချို့ကဖြူဝါဝါ
တချို့မှာချိပ်ပွင့်၊ တချို့မှာပန်းရင့်ကို
ပင်ဆင့်ပန်းယုံ၊ ဘွဲ့မည်ရည်ခံချင်းတွင်
ဝေယန်နန်းမြင့်၊ ပန်တိုင်းတင့်မို့
မြို့ဝန်မင်းစား၊ လိပ်မပါဘဲ
ကွယ်ရာဈေးပြင်၊ ရောင်းလို့များမြင်မလား။

သေချင်သော၊ ရှင်ချင်ရှင်
 အင်မတန်အင်မတန်၊ ရာဇဝတ်တော်ခံရမည်။
 မြတ်ပန်တော်ပန်း၊ ခိုင်လုံးလန်းကို
 ဟိုလောင်ပန်းပွင့်၊ ဘယ်ဂုဏ်ကြောင့်ဝင့်မတုံး
 ဘုန်းနှင့်ကံနှင့်ရွှေသင်္ဃာတ်။

ရတနံ

ဦးတို့

ခက်ဆစ်အဖွင့်

- ၁။ ပန်းယုံပင်ဆင့် - အခြားသစ်ပင်ကြီးများအပေါ် မှာဆင့်၍ အထက်သို့ယုံတက်
 ဖူးပွင့်နေသောပန်း။
- ၂။ မြေနှင့်ရန်ဖက် - မြေကြီးနှင့်မတည့်။ မြေပေါ်မှာမပေါက်။
- ၃။ မိုးမခ - မိုးရေမစွက်။
- ၄။ နွေလသန်ပေါက် - နွေလမိုးလတို့ ကုန်ဆုံးပြီးချိန်။
- ၅။ နှင်းသောက် - နှင်းရည်စိုစွတ်သည်။
- ၆။ ဆောင်းစက်ရိပ်ခို - ဆောင်းရာသီ၏ အရိပ်ကိုခိုလှုံ၍ ပွင့်သည်။
- ၇။ တိန္ဒရီ - ငှက်ကိုယ်နှင့်လူခေါင်း၊ တစ်နည်းလူကိုယ်နှင့် မြင်းမျက်နှာ
 ရှိသော သတ္တဝါအမ (တိန္ဒရာမ)။
- ၈။ ဝေယန်နန်းမြင့် - သိကြားမင်းစံရာ မြင့်မားသော ဝေယန္တနတ်နန်း။
- ၉။ မြို့ဝန်မင်းလိပ်စာမပါဘဲ - မြို့ဝန်မင်းထံမှ ခွင့်ပြုစာ မပါဘဲ။
- ၁၀။ လောင်ပန်းပွင့် - နေလောင်သောပန်း၊ နေလောင်ပန်း၊ အဖိုးမတန်သောပန်း
 အညံ့ပန်း။

သင်ခန်းစာအကျဉ်း

သင်ခန်းသည် စိမ့်မြိုင်ထဲတွင် နေရောင်မခံဘဲ အခြားသစ်ပင်ကြီးများပေါ်တွင် ဆင့်၍ပွင့်သော မြေပေါ်မှာ မပေါက်ပါ။ မိုးရေကိုလည်း မကြိုက်ပါ။ နှင်းရည်ကိုသောက်သုံးပြီးမှ ပွင့်ပါသည်။ ဂမုန်းပန်း ဖော်အဖက် ဖြစ်ပါသည်။ 'ပန်း'ဟူသည့်ဘွဲ့အမည် အရည်ချင်းတွင် သင်ခန်းသည် ဝေယံနန်းမြင့် နှင့်တိုင်းတင့်သဖြင့် မြို့ဝန်မင်း၏ ခွင့်ပြုချက်မပါဘဲ ကွယ်ရာဈေးပြင်တွင် ရောင်းချခွင့်မပြုပါ။ မြက်ဝ တော်ဝင်ကို အခြားနေလောင်ပန်းတို့က အဘယ်ကြောင့် ဂုဏ်ပြိုင်ခံကြသနည်း။ သင်ခန်းကား ဘုန်းနှင့် ပင့်ရွှေသင် ဖြစ်ပါသည်။

လှေကျင့်ခန်းမေးခွန်းများ

- ၁။ သင်ခန်းသည် အဘယ်ကြောင့် 'မြတ်ပန်းတော်ဝင်' ဖြစ်ရကြောင်းကို အကျိုးအကြောင်းပြဖြေဆို
- ၂။ အောက်ပါအလင်္ကာတို့သည် မည်သို့သောအကြောင်းနှင့် ဆက်စပ်သုံးထားပြီး အဘယ်ကြောင့် ထိုအလင်္ကာ မြောက်ကြောင်း ရှင်းပြပါ။
 ပန်းပျံပင်ဆင့် (ဝက်ဝုတ္တိ)၊ ဆောင်းစက်ရိပ်ခို (ဝက်ဝုတ္တိ)၊ မြေနှင့်ရန်ဖက် (ဝက်ဝုတ္တိ)၊ လောင်ပန်း (ဝက်ဝုတ္တိ)၊ နွေလသန်ပေါက် (ဝက်ဝုတ္တိ)၊ ကိန္နရိကသည့်နှယ် (ဥပမာ)။
- ၃။ အောက်ပါဝေါဟာရတို့ကို ဝါကျဖွဲ့ပါ။
 နင်းသောက်၊ ဆောင်းစက်ရိပ်ခို၊ မိုးမခ။

တပေါင်းညွှာကျင့်
ကုန်းဘောင်ခေတ်

‘တပေါင်းညွှာကျင့်’ အဲချင်းကို ကုန်းဘောင်ခေတ်တွင် ထင်ရှားသော စာဆိုတော်ဦးယား ဆယ်နှစ်ရာသီ အဲချင်းများမှ ထုတ်နုတ်သည်။

ဦးယားကို မြန်မာနှစ် ၁၁၁၀ ခန့် (ခရစ်နှစ် ၁၇၄၈ ခန့်) တွင် ဖွားမြင်ခဲ့သည်။ စဉ့်ကူးမင်းနှင့် ဘိုးတော်ဘုရားလက်ထက် အဲချင်းအရေးများသောကြောင့် ‘အဲမောင်ယာ’ဟု ထင်ရှားသည်။

ရှေးဦးစွာ ဦးယားသည် နေမျိုးမင်းလှကျော်သူဘွဲ့ဖြင့် စဉ့်ကူးမင်း၏ မိဖုရားမအူသူကြီးသမီး၏ အကြီးတော်အဖြစ် ထမ်းရွက်သည်။ ထို့နောက် ဘိုးတော်ဘုရား၏ သားတော်ကြီး အိမ်ရှေ့မင်းထံ ခစားရ ကွမ်းရေတော်ကိုင်အဖြစ် ချီးမြှင့်ခံရသည်။ ပင်းတလဲမင်းထံတွင်လည်း ခစားဖူးသည်။ ဘိုးတော်ဘုရားက ဦးယားကို မုတ္တမမြို့ဝန်ခန့်၍ ချီးမြှောက်သည်။ ငြိန်မာနှစ် ၁၁၄၇ (ခရစ်နှစ် ၁၇၈၅) တွင် ကွယ်လွန်သည်။

ဦးယားသည်မင်းနန်ပျို့၊ ဆယ်နှစ်ရာသီလူးတား၊ ဆယ်နှစ်ရာသီ အဲချင်းများ၊ ရတုများနှင့် သင်္ဂါယနာတင် အန်ချင်းများကို ရေးသားခဲ့သည်။

အဲချင်းဆိုသည်မှာ ‘အဲ’ ဟူသော အသံချီကာ ‘အဲ’ ဟူ သောအသံချ၍ သီဆိုရသော ကဗျာသီချင်း ဖြစ်သည်ဟု မြန်မာအဘိဓာန် အကျဉ်းချုပ်တွင်ဆိုသည်။ ဝေါဟာရတ္ထပကာ သနိကျမ်းတွင် အဲဟူသည်ကား အများစုပေါင်းစုဝေး ရပ်နေသည်ကိုဟူသည်။ ထိုသို့စုဝေးရပ်နေ၍ ဆိုမိန့်သောအရာ ဖြစ်၍လည်း “အဲ” ဟု သော အသံခေါ်အဝေါ်ဖြစ်ကြောင်း၊ ထိုအမည်တွင်ပြီးဖြစ်၍ တစ်လောက်ချင်း ဆိုမိန့်သော်လည်း တွင်ဟောင် အကိုးသော ‘အဲ’ ဟူ၍ ခေါ်သင့်ကြောင်း ဖော်ပြထားသည်။

အဲချင်းအမျိုးမျိုးရှိသည်။ နတ်သံကဲ၊ ဆယ်နှစ်ရာသီအဲ၊ သုံးထောင့်အရပ်တွင် ပေါ်ထွန်းခဲ့သော သုံးထောင့်အဲ၊ မြန်မာနှစ် ၁၀၈၀ ပြည့်နှစ်တွင် ပေါ်ထွန်းခဲ့သောရှစ်ဆယ် ပေါ်အဲ၊ လသာသာတွင် သီဆိုပြ သော လပစဲ၊ ကောက်စိုက်ရာတွင် ပုံရှည်နှင့် သီဆိုရသောပုံအဲ စသည်ဖြင့် ဖွဲ့ဆိုကြသော အကြောင်းအရာ ပေါ်ထွန်းသော ကာလဒေသတို့ကိုလိုက်၍ အမျိုးမျိုးခေါ်ကြသည်။

‘တပေါင်းညွှာကျင့်’ အဲချင်းတွင် ဦးယား၏ တပေါင်းလစာပန်းချီကို လေ့လာနိုင်သည်။ ရှင်ဥဂ္ဂမကျော်၏ တောလား၊ ရှင်ဇုန်းညို၏ဂါထာ ခြောက်ဆယ်ပျို့၊ ဆီသည် ရွာစားဦးအောင်ကြီး၏ ဆယ်နှစ်ရာသီ ဘွဲ့ လူးကား၊ မယ်ဒွေး၏ ဆယ်နှစ်ရာသီဘွဲ့ အဲချင်း၊ ဦးကြင်ဥ၏ ဆယ်နှစ်ရာသီဘွဲ့ ညည်းချင်း၊ ဦးမင်းခဆယ်နှစ်ရာသီဘွဲ့ လေးချိုးကြီး စသည်တို့နှင့် နှိုင်းယှဉ်လေ့လာသင့်သည်။

တပေါင်းညွှာကျဉ်

တပေါင်းငယ်မှ ညွှာကျဉ်
နေဦးဆန်းသစ်၊ ရွက်ရော်လှစ်လို့
ပုရစ်ကယ်ရွှေဥ၊ ပင်တိုင်းစုကြသည်
နညါစင်ငယ်တဲ့လေ။

ဝန်းကျင်ငယ်မှပတ်ကုံး
တွန်ထူးအာသာ၊ ငှက်တို့မှာလည်း
စုကာရူးလို့၊ ခြံမိအုန်းငယ်ကျူးသီ
အမသံညောင်း၊ သိုက်နန်းငယ်အောင်းလို့
သာပေါင်းငယ်ချီသည်
သရဖီရွှေခိုင်က၊ လှိုင်ရှာလေကော။

ညွှာကြောငယ်မှဖူးသစ်
ရတံတစ်ခွင်၊ သာပေါင်းငယ်ရှင်သည်
မင်းလွင်လှစ်လို့၊ မူးမြစ်ကယ်ကမ်းယံ
ငါးထွေငါးမြင်း၊ ငါးပူတင်းတို့
သောင်ရင်းငယ်ဆန်သည်၊ ငါးတန်ငယ်ဝဲခိုလို့
ပိုက်ခြေတိုဆင်း။

ပျော်ခင်းငယ်မှသာလှ၊ သည်ချိန်ကျလျှင်
တောဝဂနိုင်၊ စုံသာမြိုင်မှာ
မခိုင်ရွက်ညောင်း၊ ကြွေကျပြောင်းလို့
ထောင်းထောင်းငယ်လျှံငွေ၊ လောင်မလေနှင့်
လွမ်း၍ငယ်တစေ၊ အလိုသေရချည့်
စိတ်ဖြေလို့မရနိုင်၊ ဘယ်နှယ်လူခိုင်ပါမယ်
ယုဂန်ပိုင်ရှင်သိကြားတို့၊ မာန်ထားရင်းလေ။

အဲရင်း

ဦးယာ

ဧကန်ဆန်အဖွင့်

- ညွှာကျင်   ▪   အချိန်ကြာညောင်း၍ သစ်ရွက်အညွှာများ ရင့်ရော်ဟောင်းနွမ်းသည်။
- ရွက်ရော်လှစ်   ▪   ရော်ရွက်ဝါများကို ခြွေသည်။
- ပုရစ်   ▪   ထွက်ခါစအရွက်။ ထွက်ခါစအဖူး။
- ပတ်ကုံး   ▪   အနီးတစ်ဝိုက်နယ်ပယ်ဒေသ။
- သံညောင်း   ▪   သာယာငြိမ့်ညောင်းသောအသံ။
- သောင်ရင်း   ▪   သောင်၏အနီးဆုံးနေရာ။ သောင်စပ်။
- ယုဂန်   ▪   အာဒိကပ္ပကျမ်းများအရ မြင်းမိုရ်တောင်၏အရန်ဖြစ်သော တောင်
ခုနစ်လုံးအနက် နေလသွားရာလမ်းနှင့် တစ်ညီတည်းမြင့်သည်ဟု
မှတ်ယူသော တောင်ရန်တစ်လုံး။
- တစေ   ▪   အမြဲ။
- ထောင်းထောင်း   ▪   အရှိန်အဟုန်ပြင်းစွာ။
- ပိုက်ခြေတို   ▪   ခြေတိုပိုက် (ငါးဖမ်းပိုက် တစ်မျိုး)။

သင်ခန်းစာအကျဉ်း

တပေါင်းလတွင် ရွက်ဟောင်းကြွေ၍ ပုရစ်ဖူးကလေး များ ထွက်လာကြသည်။ ကျေးငှက်တို့မှာလည်း
ပုရစ်ရုံးနှင့် သိကျူးနေကြသည်။ သရဖီပန်း ပွင့်သောလဖြစ်သည်။ မြစ်ယံတွင် ငါးထွေ၊ ငါးမြင်း၊ ငါးပူတင်းတို
သောင်ရင်းသို့ ဆန်တက်ကြသည်။ ငါးတန်တို့မှာ မြစ်တွင်း၌ ဝဲခိုစီးလျက်ရှိသည်။ ရွက်သစ်ပြောင်း ရွက်
ဟောင်းကြွေချိန်တွင် တောင်ခိုးတောင်ငွေ့များဖြင့် လွမ်းစရာကောင်းလှပါသည်။

လေ့ကျင့်ခန်းမေးခွန်းများ

တပေါင်းလသို့ရောက်သောအခါ သင့်စိတ်တွင်မည်သို့ ခံစားရသနည်း။ သင့်စိတ်ထဲတွင် ခံစား
ရသည့် တပေါင်းလ၏ သာယာပုံကို စာပန်းချီဖွဲ့ပြပါ။
အောက်ပါဝေါဟာရတို့ကို ဝါကျဖွဲ့ပြပါ။
ရွက်ရော်လှစ်၊ ပတ်ကုံး၊ ထောင်းထောင်း၊ ပိုက်ခြေတို၊ ပုရစ်။
အောက်ပါအလင်္ကာတို့သည် မည်သို့သောအကြောင်းနှင့် ဆက်စပ်သုံးထားပြီး အဘယ်ကြောင့်
ထိုအလင်္ကာမြောက် ကြောင်းရှင်းပြပါ။
သိုက်နန်း (ရူပက)၊ ပုရစ်ကယ်ရွှေဥ (ရူပက)၊ သရဖီရွှေခိုင် (ရူပက)၊ ယုဂန်ပိုင် (ဝင်္ဂုတ္တိ)။

ဌာနီပြည်ကြီးက ဝေးသနှင့်
ကုန်းဘောင်ခေတ်

‘ဌာနီပြည်ကြီးကဝေးသနှင့်’ သည် ဦးကြင်ဥရေးသည် ပဒေသာသီချင်းမှ ကောက်နုတ်ထားသော တောဘွဲ့ညည်းချင်းနှင့် လေးချိုးသဖြန်တို့ဖြစ်သည်။

ညည်းချင်းဆိုသည်မှာ ချစ်သူနှင့်ကွေ့ကွင်းခြင်း၊ မိမိချစ်မြတ်နိုးရာဒေသနှင့် ဝေးကွာခြင်းစသော လွမ်းဆွတ် တမ်းတဖွယ်ရာများကို ရေးဖွဲ့ထားသော ကဗျာမျိုးဖြစ်သည်။ နဘော၊ ပြန်ဂဟင်စပ်နည်းတို့ပြညည်းညူသံပါပါ ကရုဏာရသပေါ်အောင် ရေးဖွဲ့ရသည်။ လေးချိုးသဖြန်ဆိုသည်မှာ အချိုးလေးချိုးပါဝေလေးချိုးကဗျာမျိုးပင်ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် ထိုလေးချိုးကိုပင် သီချင်းကြီး သီချင်းခံ စသည်တို့ကို သီဆိုနောက် မူလအသံမှန်ရောက်အောင် အသံကိုဖြန့်ဖြေ သီဆိုရသောကြောင့် သံဖြန် (ဝါ) သဖြန်ဟုခေါ်ကြော မိန့်ဆိုကြသည်။

ဤကဗျာကိုရေးသူ ဦးကြင်ဥသည် မြန်မာနှစ် ၁၁၃၅ - ၁၂၀၀ (ခရစ်နှစ် ၁၇၇၃-၁၈၃၈) အတွက် ပေါ်ပေါက်ခဲ့သော စာဆိုဖြစ်သည်။ ဆင်ပေါင်ဝဲဇာတိဖြစ်သည်။ ကုန်းဘောင်ခေတ် တကြီးတော်ဘုရလက်ထက်မှစ၍ ရွှေဘိုမင်း၊ ပုဂံမင်း လက်ထက်တို့၌ ထင်ရှားခဲ့သည်။ ငယ်စဉ်ကပင် ကဗျာလင်္ကာများ၊ လေ့လာဆည်းပူးခဲ့သည်။ ရှေးကရေးခဲ့သော နန်းတွင်းဇာတ်တော်ကြီးများနှင့်မတူ၊ တစ်မူခြားသည့် ပြဇာတ်များကို ရေးခဲ့သောကြောင့် အထူးထင်ရှားသည်။

ဘုရားဟော ဇာတ်နိပါတ်တော်များကိုရေးဖွဲ့သော ဝေသာန္တရာပြဇာတ် နှင့် မဟော်ပြဇာတ်များအပြင် ဒေဝကမ္ဘမ္ဘာ၊ ပါပဟိန်၊ ဝင်္ကန္တ၊ ကာလကဏ္ဍီပြဇာတ်များကို ကိုယ်ပိုင်ဉာဏ်ဖြင့် တီထွင်ရေးဖွဲ့ခဲ့သည်။ ခွေးခံလေးချိုး၊ မုဆိုး စကား၊ ဇော်ဂျီစကား၊ ဆိုင်းဆင့်ပတ်တိုက်စကား စသည်တို့ပါဝင်သော ပဒေသာသီချင်းများ ရေးဖွဲ့ခဲ့သည်။

ဤညည်းချင်းတွင် တောအတွင်းပတ်ဝန်းကျင် သဘာဝတရားတို့ ဖြစ်ပျက်ပြောင်းလဲနေပုံ၊ ရွှေပြားကြီးနှင့်ဝေးကွာကာ တစ်ကိုယ်တည်းဖြစ်၍ လွမ်းဆွေးရပုံ ၊ တောတောင်သဘာဝတို့ သာယာပုံတို့ကို ရေးထားသည်။

ဌာနီပြည်ကြီးက ဝေးသနှင့်

ဪတစ်ကိုယ်ဆွေးဖွယ်
မြောင်ခင်တန်းနှင့်၊ တောင်ကမ်းကွယ်
လမ်းဘယ်ဝယ်ရှိ
နယ်ရှစ်ခွင်လုံး၊ တိမ်မင်ထုံး
မိုးလုံးအိသို့၊ အို သိတတ်ပြီ။

မြိုင်ခြေအုပ်က၊ ရွှေဘုတ်ကယ်အီသည်
ဌာနီပြည်ကြီးကလည်းဝေးသနှင့်။
ငုံကင်းငယ်ပန်းမန်၊ ရွက်ရင့်လျှောလို့
ရွက်ကြောငယ်လှန်သည်
တောင်ပြန်လေညင်းကလည်း သွေးသနှင့်။

သူရကန်စက်၊ ဖန်ဂယက်လည်း
လယ်ချက်ဗဟို
ယုဂန်စွန်းက၊ ထိမ်ကွန်းငယ်ခိုသည်
ချိန်ညိုနေမင်းကလည်းအေးသနှင့်။
နောင်ဆွေးငယ်ဗျာဝှန်၊ လွန်ထက်လွန်ကို
တစ်သွန်ကူလျှောက်
ဘယ်ဖြေဆည်ဖျောက်နိုင်လိမ့်။

သဗ္ဗနိ

တောမောက်ကကြီးခွေ။
 စိမ့်ကြီးမြိုင်ချောင်က
 ရွှေဖိုးခေါင် သံခိုညောင်း
 ဒေါင်းကအိုးဝေ။

တောင်တံပြက်၊
 ကျောက်စက်ကျစမ်းရေ
 တွေထွေစိမ့်ကြည်အေး။

ကို နောင်တည်းဟာမို့၊
 ရွှေသည်းမှာ ကြေကြွေဆူလှတယ်
 နန်းသူကြောင့်လေး။

ညည်းချင်း

ဦးကြင်

ခက်ဆစ်အဖွင့်

- ၁။ မြောင် - ကုန်းမြင့်နှစ်ခုကြား အလျားရှည်၍ အနံကျဉ်းသော ချိုင့်ဝှမ်း
- ၂။ ခင်တန်း - မိုမောက်ပြန်ပြန်နေသော မြေတန်း၊ ကုန်းတန်း။ ကုန်းရိုး။
- ၃။ နယ်ရွတ်ခွင့် - အရပ်ရွတ်မျက်နှာတစ်ခွင်။
- ၄။ တိမ်မင်တုံး - မင်တုံးမင်ခဲကိုသို့ မည်းမှောင်သောတိမ်။
- ၅။ ရွှေဘုတ် - စွတ်စိုချုံ့ထူသောဒေသ၌ အနေများသော ကိုယ်ထည် မည်းနက်၍ အုန်းခွံရောင်နီကြင့်ကြင့် အတောင်ရှိသော ငှက်တစ်မျိုး။
- ၆။ အိသည် - ဘုတ်ငှက်အော်မြည်သည်။
- ၇။ ငုံကင်း - အငုံအကင်း။
- ၈။ ရွက်ရင့်လျှော - အရွက်ရင့်များမြေသို့ သက်လျှော ကြွေကျသည်။
- ၉။ တောင်ပြန်လေညင်း - တောင်အရပ်မှ ပြန်တိုက်လာသော လေပြည်လေညင်း။

- ၁၀။ သူရကန်စက် - နေမင်း
- ၁၁။ ဗျာဝုန် - ပူပန်ကြောင့်ကြများသည်။
- ၁၂။ ကြီးခွေ - မျောက်အော်သံ။
- ၁၃။ စိမ့် - စိမ့်ရေပေါက်သောတော။
- ၁၄။ မြိုင် - စိမ်းစိုအုပ်ပိုင်းသော တောကြီး။
- ၁၅။ ဖိုးခေါင် - ဖိုးခေါင်ဟု သူ၏အမည်ကိုထုတ်ဖော် မြည်ကြွေးတတ်သောငှက်။
- ၁၆။ ညောင်း - သာယာငြိမ်ညောင်းသည်။
- ၁၇။ အိုးဝေ - ဒေါင်းငှက်မြည်သောအသံ။
- ၁၈။ တောင်တံမြက် - တောင်ကျရေတံခွန်။
- ၁၉။ ကျောက်စက်ကျစမ်းရေ - ကျောက်ကြီး ကျောက်ကြားမှ စိမ့်ထွက် ကျဆင်းသောရေ။
- ၂၀။ နောင်တည်း - နောင်တစ်ယောက်တည်း။

သင်ခန်းစာအထွဋ်း

ဌာနီပြည်ကြီးနှင့် ဝေးကွာနေရသူမှာ တစ်ကိုယ်တည်း ဆွေးနေရပါသည်။ အရပ်ရှစ်ခွင်လုံး အံ့ဖို့ နေသောကြောင့် လမ်းဘယ်ဝယ်ရှိမှန်းမသိနိုင်ပါ။ မြိုင်ခြေအုပ်ဆီမှ ရွှေဘုတ်ငှက်က အီနေပါသည်။ တေ ပြန်လေညှင်းကလည်း ဆော်သွေးနေပါသည်။ နေညိုချိန်ရောက်လာလျှင် ပို၍လွမ်းဆွေး လာပါသင့် အလွမ်းအဆွေးဓာတ်ကို မည်သူမျှမဖြေဖျောက်နိုင်ပါ။

လှေထွဋ်ခန်းမေးခွန်းများ

- ၁။ 'ဌာနီပြည်ကြီးကဝေးသနှင့်' ကဗျာကိုဖတ်ရှုလေ့လာ၍ တစ်ကိုယ်ဆွေးဖွယ်ကောင်းသော ဝေ တောင် ရေမြေရာသီဥတုတို့၏ အခြေအနေကို သရုပ်ဖော်ပြပါ။
- ၂။ အောက်ပါစကားလုံးတို့၏ အဓိပ္ပာယ်ကိုဖော်ပြပါ။
မြောင်၊ ခင်တန်း၊ နယ်ရှစ်ခွင်၊ တိမ်မင်တုံး၊ ရွက်ရင့်လျှော၊ တောင်ပြန်လေညှင်း။
- ၃။ အောက်ပါအလင်္ကာတို့သည် မည်သို့သောအကြောင်းနှင့် ဆက်စပ်သုံးထားပြီး အဘယ်ကြော ထိုအလင်္ကာမြောက်ကြောင်း ရှင်းပြပါ။
တိမ်မင်တုံး (ရွပက)၊ မိုးလုံးအိုသို့ (ဥပမာ)၊ သူရကန်စက်၊ ဖန်ဂယက် (ဝက်ဝုတ္တိ)၊ ထိမ်ကွန်းငေ (ဝက်ဝုတ္တိ)၊ ကြီးခွေ (မြည်သံစွဲ)၊ အိုးဝေ (မြည်သံစွဲ)။

တောင်သူကြီး
ကုန်းဘောင်ခေတ်

ဘကြီးတော်လက်ထက်တွင် ဦးမင်းအမည်ဖြင့် စာဆိုနှစ်ဦး ပေါ်ပေါက်ခဲ့သည်။ တစ်ဦးကို ဖိုး
တော်ဦးမင်း၊ အခြားတစ်ဦးကို လူဦးမင်းဟု ခွဲခြားခေါ်ကြသည်။

ဖိုးသူတော်ဦးမင်းကို မြန်မာနှစ် ၁၁၆၀ ခန့် (ခရစ်နှစ် ၁၇၉၈ ခန့်) တွင် ဖွားမြင်သည်။ မြန်
နှစ် ၁၂၁၀ ခန့် (ခရစ်နှစ် ၁၈၄၈ ခန့်) တွင် ကွယ်လွန်သည်။ ဇာတိမှာ မိတ္ထီလာမြို့အနီး ရေဝေရွာဖြစ်သ
ရတု၊ သဖြန်၊ လေးချိုး၊ ဆယ့်နှစ်ရာသီဘွဲ့၊ လေးဆစ်များ၊ တေးထပ်၊ လွမ်းချင်း၊ ခုံးချင်း စသည်ကဗျာ အ
ဖိုးတို့ကို ရေးဖွဲ့ခဲ့သည်။ 'ခုံးချင်းအရာတွင် ငါ့ကို မယှဉ်ကြနှင့်။ ငါ လူလွန်ပေလဟဲ့' ဟုဆိုဖူးသည်။

စာဆိုသည် ဘကြီးတော်လက်ထက်တွင် ဆမ္မန်းကြီး ခေါ် စာမှန်းကြီးရွာကိုစားရသည်။ ရွှေဘို
လက်ထက်တွင် အမတ်ကြီးဦးပေါ်ဦး၊ ဝက်မစွတ်နဝဒေးတို့နှင့်အတူ ဦးမင်း နှစ်ယောက်စလုံး စာဆိုတော်
အဖြစ် ဆက်လက်ကျော် ကြားသည်။ ရွှေဘိုမင်း၏ ဘုန်းတော်ဘွဲ့များကို ယှဉ်ပြိုင်ဖွဲ့ဆိုခဲ့ကြသည်။

မီးကျည်မီးပန်း ရှို့လွတ်ခြင်းကို ရှေးကစစ်ရေး မက်ရေးတွင်လည်းကောင်း၊ ပျော်ရေးရွှင်ရေး
လည်းကောင်း အသုံးပြုသည်။ စစ်ရေးအတွက်ဖြစ်လျှင် မီးကျည်မီးပန်းတို့ကို မြို့ရိုးအနီး အသင့်ထားရသ
ရန်သူဆင်မြင်းများ ချဉ်းကပ်လာလျှင် ထိတ်လန့်ထွက်ပြေးစေရန် ရှို့လွတ်ပစ်ဖောက်ကြသည်။ ပျော်
ရွှင်ရေးအတွက်ကား ဘုရားပွဲ၊ ရှင်ပြပွဲ၊ ဘုန်းကြီးပွဲ၊ ပွဲမှစ၍ အခွင့်အခါသင့်သလို မီးကျည်မီးပန်းတို့
ရှို့လွတ်ပစ်ဖောက်ကြသည်။ ကုန်းဘောင်ခေတ်နောက်ပိုင်းတွင် မီးရှူးမီးပန်းတို့ ရှို့လွတ်ပစ်ဖောက်
အလေ့သည် အထူးခေတ်စားခဲ့ကြသည်။ ပွဲလမ်းရှိလျှင် မြို့ရွာ ရပ်ကွက်အလိုက် မိမိတို့အင်အားအလျှောက်
မီးရှူးခုံးကျည်များပြုလုပ်၍ ခုံးကျည်ရှို့လွတ်ရာ ကွက်လပ်သို့ ခုံးချင်းများ၊ သံချပ်များ သီဆိုကခုန်ရ
လေ့ဝေးဖြင့် တပျော်တပါး ပို့ဆောင်ကြသည်။ မိမိတို့ထမ်းလာသော ခုံးပေါ်တွင် တောင်သူကြီးရုပ်၊ ဖိုးသူ
ရုပ်၊ ဇီးကွက်ရုပ်၊ တောက်တဲ့ရုပ် စသောအရုပ်တို့ကို ခုံးစီးရုပ်၊ အဖြစ် ပြုလုပ်၍ ထမ်းယူသယ်ဆောင်ခဲ့ကြသ

ခုံးဆိုသည်မှာ သစ်တုံး၊ ထန်းတုံးစသည်တွင် ပါဝင်သည့် 'တုံး' မှ အသံပြောင်းလာခြင်းဖြစ်သ
သစ်တုံး၊ ထန်းတုံး စသည်တို့ကို အခေါင်းထွင်း ယမ်းသွတ်၍ ဝန်တံတပ်ကာ မီးပစ်ရှို့လွတ်ခြင်းကို ခုံးလွ
သည်ဟုဆိုသည်။ ဤသို့လွတ်ရာတွင် အဝေးလွတ်၊ အမြင့်လွတ် ဟူ၍ နှစ်မျိုးရှိသည်။ အဝေးလွတ်လိုသော
ခုံးကိုဘီးစာပ်၍ လွှတ်ရသည်။ အမြင့်လွတ်လိုသောအခါ ငြမ်း ဝင်၍ ဖိုးသို့ရွယ်ကာ လွတ်ရသည်။ ခုံးလွတ်
တွင် ခုံးချင်းများကို သီဆိုကခုန်ကြသည်။ ခုံးချင်းကခုန် ဘုရား ကခုန်သူတို့သည် လက်သီးလက်မေ
တန်းလျက် ခြေသိုင်းကွက်ကျနင်း၍ ရှေ့တိုးနောက်ဆုတ် ပြုလုပ်ရသည်။

ခုံးချင်းတွင် မိမိတို့ခုံးစီးရုပ်အကြောင်းကို ရယ်ပြုံး ယုံပြု၍၊ တစ်ဖက်သားကို ချိုးနှိမ်၍၊ မိမိကိုယ်
ချီးမြှောက်၍ စီကုံးစပ်ဆိုကြသည်။ ခုံးချင်းစပ်ဆိုရာတွင် စကားလုံးခြောက်လုံး၊ ခုနစ်လုံး စသည်ပါဝင်
စာပိုဒ်များကို မြင့်သံတစ်လှည့်၊ နိမ့်သံ တစ်လှည့်ဖြင့် ရှစ်ပိုဒ်ကိုးပိုဒ် စပ်ဖို့သည်။ တောင်သူကြီး ခုံးချင်း
အင်းဝမြို့ ဘကြီးတော်ဘုရားလက်ထက် အောင်းမြို့လောကဘုရား တပေါင်းလပွဲတော်ကုန် ဆို
ဖိုးသူတော် ဦးမင်းရေးဖွဲ့သည်။

တောဝိသုကြီး

ခက်ရင်းစွယ်စုံ စိန်တောင်ကြီးနှင့်
ငါးစီးဆင်ပြောင့် အားပေကို။

ဇေယျဇိုးရ နတ်ရှင်ကျွန်
တုလို့ချွန်လျှင် ခန္ဓာစဲမယ်
ရဲရန်ညွှန်ဖြို။

ကိုးပိဿာစီး ဓားမကြီး
ရန်မီးသတ္တရု ငေါက်လျှင်ဖြို
ကုန်းဘောင်ရွှေဘို ထောင်ကနက်က
ဘေးဘိုးစဉ်ဆက် ခုတိုင်အောင်
ရေးတော်မရှောင် ထမ်းတဲ့ယောက်ျား။

ယာလယ်လုပ်လို့ တောမှာပျော်
စီးပွားထင်ပေါ် ပြောင်းနှင့်စပါး။

ပဲမျိုးအပြားဘူးသခွား
ကယားမြို့မ နယ်တစ်ခွင်
ဝါနမ်းစုံလင် ချဉ်ပေါင်ခင်းနှင့်
မကြွင်းခရမ်း သီးမျိုးလျှမ်း
ပိုက်တန်းစည်းပိုက် ရွှေယုန်ထောင်ကာ
ချိုးနှင့်ငုံး စာငယ်ကိုလေ
ပုတတ် မွှေးကြိုင်စွာ
ဖွန်လုံး ထိန်ထိန်ဝါ။

ရေယဉ်စီးတဲ့ တောမြိုင်သာ
ပြောင်းပဲရောရာ ဆန်တစ်ဝက်နှင့်
စပျစ်ကျင်းလျက် ပြည့်အနှက်

လူပျိုချက်တဲ့ ဟင်းလျာကို
 ရောရာစုံ ချိုလှချည့်
 အပျိုငယ် ရွှေကံကားအောင်
 စားပါလှည့် ဗုန်းဟော။

ဒုံးချင်း

မိုးသူတော်ဦးမင်

ခက်ဆစ်အဖွင့်

- ၁။ စိန်တောင်ကြီး - စိန်တောင်ကဲ့သို့ ချွန်ထက်သော ခက်ရင်းအစွယ်။
- ၂။ ဇမ္ဗူ - မြင်းမိုရ်တောင်၏ တောင်ဘက်ရှိ ဇမ္ဗူသပြေပင်ပေါက်ရာကျွန်း။
ဇမ္ဗူဒိပ်ကျွန်း။
- ၃။ ဇမ္ဗူဒေဝီ - ဇမ္ဗူဒိပ်ကျွန်းကို အစိုးရသူ။
- ၄။ ခန္ဓာ - သေသည်။
- ၅။ နိသတ္တစူ - ရန်သူ။
- ၆။ ထောင်ကနက် - ရွှေဘိုကုန်းဘောင်နန်းတော်ကို တည်ထောင်သည်။
- ၇။ ဇေးတော် - ဘုရင့်အရေး။ နိုင်ငံအရေး။
- ၈။ ပိုက်တန်း - ယုန်ထောင်သောပိုက်တန်း။
- ၉။ ပုတတ် - ဗဒတ်ဟုအသံထွက်သည်။ ကိုယ်၌ အပြောက်အစက်များ ပါသည့်
တွင်းအောင်းတွားသွား သတ္တဝါတစ်မျိုး။
- ၁၀။ ဗွန်လုံး - ပုစွန်လုံး။
- ၁၁။ စပျစ် - နီးဖြင့်ရက်လုပ်သော အခင်း အချပ်တစ်မျိုး ဒေါင်းလန်းကြီး တစ်မျိုး
- ၁၂။ စပျစ်ကျင်း - ဒေါင်းလန်းကြီးတွင် ခင်းကျင်းသည်။
- ၁၃။ ဗုန်းဟော - ပေါများစွာ။

သင်ခန်းစာအကျဉ်း

စွယ်စုံခက်ရင်းကြီးနှင့် အလေးချိန်ကိုးပိဿာစီးသော ဓားမကြီးကို တစ်ဖက်စီကိုင်စွဲထားသော တောင်သူကြီးသည် ဆင်ပြောင်ငါးစီးကဲ့သို့ အားမာန်ကြီးသည်။ ရန်အပေါင်းကို ဖြိုဖျက်နိုင်သည်။ ဘေးဘဲ အစဉ်အဆက် နိုင်ငံတဝန်ကို ထမ်းဆောင်ခဲ့သည်။ ယခုအခါတွင် ယာလယ်လုပ်၍ သက်မွေးနေသည် သီးနှံမျိုးစုံစိုက်ပျိုးသည်။ မိမိချက်ပြုတ်ထားသော ထမင်းဟင်းများကို အပျိုကလေးများ လာစားပါဟု ဖိတ်ခေါ်ပါသည်။

လေ့ကျင့်ခန်းမေးခွန်းများ

- ၁။ အောက်ပါစကားတို့၏ အဓိပ္ပာယ်ကိုတင်ပြပါ။
ဗုန်းဗော၊ စပျစ်၊ ပုတတ်၊ ခန္ဓာစေ့၊ စိန်တောင်ကြီး။
- ၂။ တောင်သူကြီးကဗျာသည် ဝီရ ရသ၊ ကရုဏာရသ၊ ဟာသရသတို့ဖြင့် ရသစုံဖွဲ့စည်းထားသည်ဆိုလျှင် မှန်ပါမည်လား။ ဤကဗျာတွင် မည်သည့်ရသသည် အဓိကပန်းတိုင်ရသ ဖြစ်သည်ဟုထင်ပါသနည်း အကြောင်းပြ၍ဖြေပါ။
- ၃။ အောက်ပါအလင်္ကာတို့သည် မည်သို့သော အကြောင်းနှင့် ဆက်စပ်သုံးထားပြီး အဘယ်ကြောင့် ထိုအလင်္ကာ မြောက်ကြောင်း ရှင်းပြပါ။
ရန်မီး (ရွှပက)၊ ငါးစီးဆင်ပြောင်အားပေကို (အတိသယဝုတ္တိ)။

ဆောင်းရတုပွဲ
ကုန်းဘောင်ခေတ်

အချုပ်တန်းဆရာဖေကို မြန်မာနှစ် ၁၂၀၀ ပြည့်နှစ် ဝါဆိုလဆန်း ၂ ရက် (ခရစ်နှစ် ၁၈၃၈ ခု ဇွန်လ ၂၃ ရက်) တွင် အင်းဝ၌ ဖွားမြင်သည်။

ဆရာဖေ၏ဖခင်သည် ပုဂံမင်းလက်ထက်တွင် အသုံးတော်ခံရာထူးဖြင့် အတွင်းတော်၌ ယမ်းဆောင် ရသူဖြစ်သည်။ မင်းတုန်းမင်းလက်ထက်တွင် ဆရာဖေ၏ဖခင်သည် မန္တလေးတောင်ပြင် မင်္ဂလာတံခါ အနောက်ဘက် ကျုံးထိပ်အုပ်ချုပ်တန်းတွင် ဘုရင့်မြင်းတပ်တော်အတွက် မြင်းကုန်းနှီးများချုပ်လုပ် အသက် မွေးသည်။ မိခင်မှာ ဘသင်ပညာသည် မျိုးရိုးဖြစ်သည်။

ဆရာဖေသည် စာဆိုကျော် စလေဦးပုညနှင့် ခေတ်ပြိုင်စာဆိုဖြစ်သည်။ အချုပ်တန်းဆရာဖေဟု သင်ရှားသူဖြစ်သည်။ သီပေါမင်းလက်ထက်တွင် အမည်တူစာဆိုတစ်ယောက် ပေါ်လာခဲ့သည်။ ယင်းစာဆို မှာ တောင်သမန် လယ်စားမောင်ဖေငယ် ဖြစ်သည်။

အချုပ်တန်းဆရာဖေသည် မင်းတုန်းမင်းလက်ထက်တွင် မက္ခရာမင်းသားကြီး၏ အိမ်တော်၌ အဆောင်ကိုင်အဖြစ် အမှုထမ်းရသည်။ မင်းတုန်းမင်းကို နန်းလုရန်ကြံသော မြင်ကွန်းမြင်းခုံတိုင်မင်းသား များ ပုန်ကန်မှုအရေးတော်ပုံတွင် ဆရာဖေသည် မက္ခရာမင်းသားကြီး၏ နောက်တော်ပါးမှ မခွဲမခွာလိုက်ပါ၍ ချုပ်ချုပ်ချွဲချွဲ တိုက်ခဲ့သည်။ နောက်ထပ် ပေါ်ပေါက်လာသော ပတိမ်းမင်းသား ပုန်ကန်မှုတွင်လည်း မက္ခရာ မင်းသားကြီး အမိန့်တော်ဖြင့် ပါဝင်တိုက်ခိုက်ခဲ့သည်။ ညောင်ရမ်းမင်းသား ရှမ်းပြည်သို့ တပ်တော်ချီရာ တွင်လည်း အောင်ပန်းထိအောင် လိုက်ပါခဲ့သည်။ အင်္ဂလိပ်လက်အောက်ရှိ ရန်ကုန်မြို့ ရွှေတိဂုံဘုရားကို မင်းတုန်းမင်းကြီးက ထီးတော်တင်ရာတွင် ကပြဖျော်ဖြေရန် သွားရောက်ရသော ဇာတ်သဘင် အဖွဲ့များကို ဆရာဖေ အုပ်ချုပ်လိုက်ပါသွားရသည်။

ဆရာဖေသည် မျိုးချစ်စိတ်ထက်သန်သည်။ အင်္ဂလိပ်ပုဂ္ဂိုလ်တို့ဘုရင်ခံ ခုန်ကုန်သို့ တိုင်းခန်းလှည့်လည် လာရာတွင် မြန်မာမင်းတို့၏ အဆောင်အယောင်ဖြစ်သော တီးမှုူးများမိုး၍ အကြိုဆိုခံသည်ကို မအပ်မရာ လုပ်သည်ဟု ဆရာဖေက ခံပြင်းသည်။ ရန်ကုန်မှထွက်ခွာ၍ ပုလဲကျွန်းသို့အရောက်တွင် ထိုဘုရင်ခံစား ထိုးခံရပြီး ကွယ်လွန်သည်ကို ဆရာဖေ ကြားသိရလျှင် 'မင်းတုန်း ခွေးသေသေ၊ သွေးတွေတွေယိုယို' ဟူသည့် အပိုဒ်များပါဝင်သော တေးထပ်တစ်ပုဒ်ကို ဝမ်းသာအားရ နှုတ်ဆိုလိုက်ရာ အများပြည်သူတို့ နှစ်သက်စွာ သီဆိုခဲ့ကြသည်။ ဆရာဖေသည် ယင်းတေးထပ်ကြောင့် မင်းဖက်သင့်၍ အချုပ်ခံခဲ့ရသည်။ မြန်မာဘုရင် ပါတော်မူသော အခါတွင်လည်း 'ရွှေဆီးဖြူသဘောဘိ၊ စကောနှင့်လို့မိသလို' ဟူ၍ မှတ်တမ်းတင်ခဲ့သည်။ နေပြည်တော်တွင် မြန်မာအချို့က အင်္ဂလိပ်လက်အောက် ကျွန်ုပ်ယပေါက်အဖြစ် သာယာနေကြသည်ကို တွေ့ရသောအခါ 'တွေးမိတိုင်း အရိုးနာသည်၊ ဖာမျိုးပါဆဲချင်ပေါလေ' ဟုဘေးထပ်ဖြင့် ပြစ်တင်ဆုံးမခဲ့ သည်။ မြို့တော်တွင်အင်္ဂလိပ်များ သွားလာဝင်ထွက်နေသည်ကို မရွံ့မဝတ်သဖြင့် သူငယ်ချင်းတစ်ဦးနှင့်

ရှမ်းပြည်သို့ သွားရောက်ကာ သုံးဆယ်စော်ဘွားကြီးထံတွင် ခိုလှုံကြသည်။ ဆရာဖေသည် ရှမ်းပြည်၌ရှိစဉ် မြန်မာနှစ် ၁၂၅၆ ခုခန့် (ခရစ်နှစ် ၁၈၉၄ ခန့်) တွင် ကွယ်လွန်ခဲ့သည်။ မန္တလေးဆောင်းရာသီ အချမ်းကဲဌ် ကိုရေးဖွဲ့သော 'ဆောင်းရတုပွဲ' လေးချိုးကဗျာသည် ဆရာဖေရေးဖွဲ့ခဲ့သော လေးချိုးများအနက် ထင်ပေါ် ခေတ်စားခဲ့သော ကဗျာတစ်ပုဒ်ဖြစ်သည်။

ဆောင်းရတုပွဲ

ခန်းဆောင်ရွှေ ရဝေတွင်းမှာလ
ချမ်းပေါင်လေ တဖေတင်းသော်လည်း
ဖြေရင်းရယ်တဲ့ ခိုက်ခိုက်တုန်။

မျက်တစ်ခတ်၊ ပြက်လျှပ်ကယ် တစ်ဗီနောမျှ
ထည်အလွှာ အကုန်ထွေးသော်လည်း
ကြည်အသာ မလုံသေးပါဘု
မှိတ်ပါလျှင် လိပ်ပြာကအေးတာမို့
သွေးလန့်လို့ခုန်။

ယမ်းယောင်ကာ တလျက်ညည်းမိတော့
သန်းခေါင်မှာ မြဲကြက်သီးတွေက
တဖီးဖီး ပျံလို့ငယ်အံ့
ဗျာဆုံတဲ့ရာသီပဲ။
ငွေနှင်းငယ်မှုန်
လေညင်းရယ် တသုန်သုန်နှင့်
ချမ်းပုံမှာ ကမ်းကုန်ရစ်တာမို့
မန်းတုန်အောင် လမ်းဆုံကဟစ်ချင်တော့
သည်ခေတ်မှာ သည်လိုဟာဖြင့်
သည်ကိုယ်မှာ သေသေလုပ်ပါပေါ့
ကမ္ဘာကို ဗြဟ္မာတို့ပြုခဲ့တယ်
ဆောင်းရတုပွဲ။

လေးချိုး

အရူပိတန်းဆရာဖေ

ခက်ဆစ်အဖွင့်

- ၁။ ရဝေ - နန်းတော် အိမ်တော်တို့၏အဆောင်။ မြင့်မြတ်သောတိုက်ခန်းနေ
- ၂။ မျက်တစ်ခတ် - မျက်တောင်တစ်ခါခတ်မျှသော ကာလ။ တစ်ခဏ။
- ၃။ တစ်ပီဇနာ - မြန်မာနာရီ၏ ခြောက်ဆယ်စိတ် တစ်စိတ်မျှသော အချိန်။
(စက်နာရီ ၂၄ စက္ကန့်နှင့်ညီသည်။)
မြန်မာနာရီ သတ်မှတ်ပုံ
- တစ်မှိတ် - တစ်လျှပ်
- ဆယ်လျှပ် - တစ်ခဏ
- ဆယ်ခဏ - တစ်ခရာ
- ဆယ်ခရာ - တစ်ပြန်
- ခြောက်ပြန် - တစ်ပီဇနာ
- ဆယ်ပီဇနာ - တစ်ပါး
- လေးပါး - တစ်နာရီ
- ခြောက်ဆယ်နာရီ - ကန်ရက်
- ၄။ လိပ်ပြာ - ဒိတ်ဝိညာဉ်။
- ၅။ သွေးလန့် - အကြောင်းတစ်စုံတစ်ရာကြောင့် ရုတ်တရက်ကြောက်ရွံ့
တုန်လှုပ်သည်။
- ၆။ ဗျာဆုံ - ပူပန်ကြောင့်ကြ စိုးရိမ်မှုပေါင်းဆုံသည်။
- ၇။ ကမ်းကုန် - အစွမ်းကုန်။
- ၈။ ရဟု - ရာသီဥတုအခြေအနေ။ ပွဲသဘင်။ အခမ်းအနား။

သင်ခန်းစာအကျဉ်း

မန္တလေးနန်းတော်ဆောင်အတွင်း၌ မချမ်းပါဘူးဟု အားတင်းထားသော်လည်း စိတ်ဖြေရင်းနှင့် ခိုက်ခိုက်တုန်နေပါသည်။ မျက်စိမှိတ်၍ အိပ်မည်ပြုသည်နှင့် ချမ်းလွန်း၍ မအိပ်နိုင်ဘဲ သွေးလန်၍ ခုန်ပါသည်။ လေညှင်းကလည်း တသုန်သုန်တိုက်နေသဖြင့် ချမ်းပုံမှာကမ်းကုန်ပါသည်။

လေ့ကျင့်ခန်းမေးခွန်းများ

- ၁။ အချုပ်တန်းဆရာဖေကချမ်းပုံမှာ ကမ်းကုန်ရစ်သော မန္တလေးဆောင်းရတုအကြောင်းကို မည်သို့ ဖွဲ့ခဲ့သနည်း။ ရှင်းပြပါ။
- ၂။ အောက်ပါခက်ဆစ်တို့ကို အဖွင့်ရေးပါ။
ရဝေ၊ ပီဇနာ၊ ဗျာဆုံ၊ လိပ်ပြာအေး၊ ရတု။

လေးမောင့်စံကျောင်း

ကုန်းဘောင်ခေတ်

ဦးပုညသည် စလေမြို့ဇာတိဖြစ်သည်။ ဘကြီးတော်ဟု အမည်တွင်သည့် စစ်ကိုင်းမင်းလက်အောက်တွင် မြန်မာနှစ် ၁၁၇၄ ခု၊ ဝါခေါင်လဆန်း ၁၃ ရက် ကြာသပတေးနေ့ (ခရစ်နှစ် ၁၈၁၂ ခု၊ ဩဂုတ်လ ၂၀ ရက်) တွင်ဖွားမြင်သည်။ ငယ်မည်မှာ မောင်ပုတ်စည် ဖြစ်သည်။ ဦးပုည၏ဖခင်မှာ မြို့သူကြီးရိုး ဖြစ်သည်။

ဦးပုည၏ငယ်ဆရာများမှာ စလေမြို့မခင်ကြီးစနှင့် တူမောင်းဆရာတော် ဦးဒီပတိဖြစ်သည်။ အပူရမြို့ ဗန်းမော်ဆရာတော်ထံ ပညာဆက်လက် ဆည်းပူးသည်။ ဦးပုည၏ ရှင်သာမဏေဘွဲ့မှာ ရှင်ပုညဘိဝံသ ဖြစ်သည်။

ရှင်လူထွက်ပြီးနောက် မင်းတုန်းမင်း၏ညီတော် ကနောင်မင်းထံတွင် ခစားရသည်။ နောင်မင်းတုန်းမင်းထံ ခစားရာ လက်ဖက်ရည်တော်ဘက်တွင် မင်းလှသင်္ခယာ ဟူသောဘွဲ့နှင့် ထမ်းရွက်ရသရွာစည်ရွာကိုလည်း စားရသည်။ မင်းတုန်းမင်းထံခစားစဉ် မြင်ကွန်းခြင်းခုံတိုင် မင်းသားတို့ ပုန်ကန်သဖြင့် အရေး၌ အခါပေးသည်ဟု သင်္ကာမကင်းသဖြင့် မြို့ဝန်ဦးသာအိုးအိမ်တွင် ဖမ်းဆီးချုပ်နှောင်ထား ကွပ်မျက်ခံရသည်။ မင်းတုန်းမင်းကြီးက နှမြောလှ၍ 'လူကို ခွေးသတ်လေခြင်း' ဟု မိန့်ခဲ့သည်။

ဦးပုညသည် မော်ကွန်း၊ ပြဇာတ်၊ တေးထပ်၊ ဟောစာ၊ မေတ္တာစာ စသည်တို့ကို အများအပြား ရေးဖွဲ့ခဲ့သည်။ ဦးပုည၏စာများမှာ ထင်ရှား၍ လူကြိုက်များခဲ့သည်။ ဦးပုညသည် မင်းတုန်းမင်းလက်ထက်တွင် လှမ်းလှမ်းတောက် ကျော်ကြားသော စာဆိုကြီးဖြစ်သည်။ ဦးပုညကို မြန်မာပြည်၏ ရှိတ်စပီးယားဟု နှောင်းပညာရှိများက တင်စားခေါ်ဝေါ် ခဲ့ကြသည်။

ဦးပုညသည် အများအားဖြင့် တေးထပ်များကို ဖွဲ့လေ့ရှိသည်။ ထိုတေးထပ်များမှာ ခေတ်စားပြီး မှီဖွယ်ဘွဲ့၊ မောင်ဘွဲ့၊ သစ္စာတိုင်၊ နိဗ္ဗိန္ဒ၊ အစောင်းအချိတ်၊ အမြှောက်အပင့် မှစ၍ ဝေဒင်၊ သင်္ဂြိုဟ်အထိ ပါသည်။

တေးထပ်ဟူသောအဖွဲ့မှာ မင်းတုန်းမင်း၊ သီပေါမင်းကိုလက်ထက် မန္တလေးခေတ်တွင် ထွန်းကားလာသော အဖွဲ့တစ်ဖွဲ့ဖြစ်သည်။ ရှေးရိုးတေးအချို့များကို အဆင့်ဆင့် ထပ်ဆင့်၍ ရေးဖွဲ့ရကြောင့် တေးထပ်ဟုခေါ်သည်။ တေးထပ်တွင် ၁၈ ပိုဒ်ပါ၍ 'လေး' ဟူသော စာလုံးဖြင့် အဆုံးသတ်ရသဖြင့် 'မုလေးရုံတောအစ' ချီ တေးထပ်မှာ ဦးပုညရေးဖွဲ့သော ခေတ်ထပ်များအနက် နိဗ္ဗိန္ဒဘွဲ့ဖြစ်၍ စိတ်လက်အေးနေလိုသော ကျောင်းသင်္ခမ်းကို စိတ်ကူးဖြင့် ဖန်တီးခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ကျောင်းသင်္ခမ်းကို စာအလှအပဖြင့် ပညာပြစ်အောင် ဖွဲ့ဆိုထားရာ ဦးပုည၏ ကားကြွယ်ဝပုံနှင့် စိတ်ကူးဉာဏ်ကောင်းပုံ လေ့လာနိုင်သည်။

လေးမောင့်စံကျောင်း

မုလေးရုံ တောအာစ
ဒေါနလမ်း မြေညီ
လျှောက်ကျစမ်း ရေသင်းကြည်တယ်
ရွှေနှင်းဆီ ကန်ချောင်း။

လွမ်းမတတ် စကားဝါငူမှာ
နံ့သာဖြူ လေးမောင့်စံကျောင်း။

စံပယ်ချပ် သရဖီချောင်မှာ
ခွာညိုတောင် ခိုအောင်း။

မွှေးနံ့သာ စုပေါင်းလို့
နုညောင်စောင်း ထက်မှာ။

ပဒုမ္မာ ကြာသင်္ကန်းငယ်နှင့်
ခါဆင်မြန်း တောမွေ့ပျော်ရာ။
ပန်းသော်က တံတိုင်းကာသည်
ဇီဝါ မုခ်ခြားလို့
တံခါးက ချရားကြိုင်
သင်းတဲ့ ဂနိုင်း။

ယုဇန မဟာမြိုင်မှာ
ကမ္ဘာတိုင် မိုးမယ်ပလေး။

တေးထပ်

ဦးရည်

ခက်ဆစ်အဖွင့်

- ၁။ မုလေးရုံ - မြတ်လေးပန်းရုံ။
- ၂။ ညောင်စောင်း - ခြေလေးချောင်းတပ်သောအိပ်စင်။ခုတင်။
- ၃။ ကြာသင်္ကန်း - ကြာပင်မှကြာမျှင်များကို ခဲရာခဲဆစ်ရယူပြီး အမြတ်တနိုး ရုတ်လုပ်သော သင်္ကန်း။
- ၄။ ချရား - ခရေ။
- ၅။ ဂနိုင်း - သစ်ပင်ကြီးများ ထူထပ်များပြားစွာ ပေါက်နေသောတော။
- ၆။ မဟာမြိုင် - စိမ်းစိုအုပ်ပိုင်ပြီး ကြီးမားသည့်တော။

သင်ခန်းစာအကျဉ်း

လေးမောင်စံကျောင်းတွင် တောအစဉ် မုလေးပန်းရုံ၊ မြေညီပေါ်တွင် ဒေါနပန်း၊ ကန်ချောင်းတွင် နှင်းခဲပန်းများ ဝေဆာနေပါသည်။ လေးမောင်စံကျောင်းကို နံ့သာဖြူနှင့် ဆောက်ထားပါသည်။ ကျောင်းတွင် ပဒုဗ္ဗာကြာသင်္ကန်းကို ဆင်မြန်းပြီး ယုဇနမဟာမြိုင်တောတွင် ကမ္ဘာတိုင်အောင် တရားဘုရားထုတ်ပါသည်။

လေ့ကျင့်ခန်းမေးခွန်းများ

- ၁။ လေးမောင်စံကျောင်းသည် တကယ့်ကျောင်းလော။ စိတ်ကူးယဉ် ကျောင်းလော၊ သင့်ထင်မြင် ရှင်းပြပါ။
- ၂။ လေးမောင်စံကျောင်းတွင် ပန်းနံ့သာမျိုးတို့သည် မည်သို့သောနေရာ အသီးသီး၌ပေါက် တန်ဆာအောင်နေ ကြသနည်း။
- ၃။ ကောက်ပါခက်ဆစ်တို့ကို အဖွင့်ရေးပါ။
မုလေးရုံ၊ ညောင်စောင်း၊ ကြာသင်္ကန်း၊ ချရား၊ ဂနိုင်း၊ မဟာမြိုင်။

အကျွန်တို့လယ် ကောက်စိုက်တုန်းက
ကုန်းဘောင်ခေတ်

‘အကျွန်တို့လယ် ကောက်စိုက်တုန်းက’ ကဗျာသည် ဟန်ချင်းကဗျာ ဖြစ်သည်။ ဟန်ချင်းကဗျာ ဆိုသည်မှာ လှေပွဲ၊ ရေပွဲ၊ မီးပွဲ၊ ကောက်စိုက်ပွဲ၊ လွန်ဆွဲပွဲ စသည်တို့၌ တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး၊ တစ်စုနှင့်တစ်စု တစ်ရပ်နှင့်တစ်ရပ်၊ တစ်နယ်နှင့်တစ်နယ် သူ့ထက်ငါအသာရရေးအတွက် အပြိုင်အဆိုင် အနိုင်လုရာတွင် မိမိဘက်တော်သားတို့ ဟန်ကိုယ်ဖို့ ဖြစ်နိုင်စေရေးအတွက် စပ်ဆိုထားသော ဂုဏ်ရည်ပြကဗျာ တစ်မျိုးဖြစ် သည်ဟုဆိုသည်။ တစ်နည်းအားဖြင့် ကိုယ်ရည်သွေး ကဗျာဟုဆိုနိုင်သည်။ ယခုဟန်ချင်းမှာ ကောက်စိုက်သ များ ကိုယ်ရည်သွေး၍ ဟန်ရေးပြသော ကောက်စိုက်ဖွဲ့ဟန်ချင်း ဖြစ်သည်။

ပညာရှင်အချို့ကမူ ဟန်ချင်းကဗျာသည် သီချင်းသဘောနွယ်သည်။ ဟန်ချင်းကိုဆို၍ ကလေး သည်။ နန်းတော်ရှိ လက်သုံးတော်လူငယ်များသည် အစုလိုက် (သူ့ရဲအစု၊ မြင်းစု၊ ရွှေပြည်မှန်ကင်းအ စသည်) အဖွဲ့လိုက် ရဲရည် ရဲသွေးကြဖွယ် ဆိုကြကတည်း သီချင်းမျိုးဖြစ်သည်။ ဟန်ကသည်အ လေ့ ၂၀၊ ၂၅၊ ၃၀ အထိ အဖွဲ့လိုက် ကလေးရှိသည်ဟုဆိုကြသည်။

တစ်ဖန် ‘ဟန်ချင်းအစ၊ ရွှေဘိုက’ ဟူ၍ ဆိုရိုးရှိခဲ့ရာ ဟန်ချင်းသည် ရွှေဘိုမြို့တွင် အလောင်းတုရား ဘုန်းမီးနေလတောက်ပချိန် ကုန်းဘောင်ခေတ်ပထမပိုင်း (၁၀၁၅ - ၁၀၄၃) ခန့်တွင် စတင်ပေါ်ပေါက်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်မည်ဟု မှန်းဆကြသည်။ ထို့ပြင် ဟန်ချင်းကဗျာများတွင် ယောက်ျားဟန်ချင်း၊ မိန်းမဟန်ချင်းဟူ၍ရှိရ ယခုဟန်ချင်းမှာ ကောက်စိုက်သူ အမျိုးသမီးများသီဆိုသော မိန်းမဟန်ချင်းဖြစ်သည်။ ရေးဖွဲ့ပုံမှာ ‘ခွံချင် ကိုမှီ၊ ရေးဖွဲ့သီ၊ တေးဂီဟန်ချင်းဝယ်’ ဆိုသောကြောင့် ခွံချင်းပုံစံနှင့်ဆင်သည်။

ယခုဟန်ချင်းတွင် ‘အောင်ပင်လယ်ရွာမရိုင်း၊ တိုင်းရွှေပြည့်လက်နား’ ဟူ၍ -ရေးသားစပ်ဆိုထားရ အောင်ပင်လယ်မှာ မန္တလေးမြို့၏အရှေ့ဘက်တွင် တည်ရှိသော ရွာတစ်ရွာဖြစ်သည်။ ပုသိမ်ကြီးမြို့နယ်တွ ပါဝင်သည်။ အောင်ပင်လယ်တစ်ဝိုက်တွင် လယ်အများအပြားစိုက်သည်။

ထိုဟန်ချင်းတွင် ကောက်စိုက်သမတို့၏ အဆင်အပြင်၊ အဝတ်အစား၊ အနေအထိုင်၊ ဟန်အမူအေ စသည့် ဘဝသရုပ်ကိုတွေ့နိုင်သည်။

အကျွန်တို့လယ်ကောက်ခိုက်တုန်းက

အေးကောင်းပျိုရွယ် သူငယ်ချင်းတို့
လယ်တော်တွင်းက များတစ်တွေ။

ကိုယ်စီကလို့ လှစရာ
တို့မျက်နှာမှာ နံ့သာပြောက်လို့
လှည်းစာခေါက်ကို အိုင်အိုင်အေးအောင်
သွေးကြပါအေး။

ပန်းထိမ်လက်ခဲ မပေးရ
ထန်းပင်ကြီးက ဖြစ်သည့်ရွှေကို
ဆူးပန်းကုံးတွေ သွယ်ဘယက်နှင့်
ပေရွက်လိပ်ကြီး နားတောင်းဆင်
ယဉ်နိုင်အောင် ယှဉ်လိုက်ချည့်
အောင်ပင်လယ် ရွာမရိုင်း
တိုင်းရွှေပြည့် လက်နား။

လေးရာနှာဆယ်
အနံ့ငယ် တိုထဘီနှင့်
ဖျင်အင်္ကျီ သစ်ခေါက်ဆိုးမို့
ချုပ်ရိုးတွေ သိတစ်တန်းမှာ
သန်းကိုက်လို့ မယား။

ကျွဲခတ်သည့်ဟန်
ချဗျာဆံ စုံပါးရိုက်ကို
ခါလိုက်ချည့် တို့အပျိုမောင်
ယဉ်နုကို မူကြဖို့
ပုရိုးဖြူ ဆံခွေထုံးမှာ
ကုံးဝန်လို့ခြားခြား။

အကျွန်တို့လယ် ကောက်စိုက်တုန်းက
ပြုံးလိုက်တဲ့ အကောင်ဟာရယ်
သင်း ပါရဲလားအော့။

ပုံးဖာမှောက်ဆင်
တို့ လှတုန်းကို မြင်ပတဲ့အောင်
ငါးမျိုးဆင် ပဝါပြောက်မှာ
အဖာတွေ တစ်ရာလောက်ကို
ဟော မြောက်လို့ပြစမ်း။

ဟန်ချင်း

ကျေးလက်ရိုးရာတေး

ခက်ဆစ်အဖွင့်

- ၁။ လယ်တော်တွင်း - လယ်ယာထွန်ယက် စိုက်ပျိုး ရာမြေ။ လခိုင်းလယ်ကော်။
- ၂။ ပြောက် - အစက်အကွက် စွန်းထင်း သည်။
- ၃။ လှည်းစာခေါက် - လှည်းစာပင်၏ အခေါက်။
- ၄။ ဆူးပန်း - တပို့တွဲလတွင်ပွင့်သော အပင်တစ်မျိုး။
- ၅။ အောင်ပင်လယ် - မန္တလေးအရှေ့ဘက်ရှိ အောင်ပင်လယ်ကန်။
- ၆။ လေးရာနှစ်ဆယ် - ရက်ကန်းစင်တွင်အတိုင်ချည် အထက်လေးပင်၊ အောက်လေးပင်င
တစ်ရေခေါ်သည်။ အရေ ၃၀ ကို အကြမ်းအားဖြင့် အပင်တစ်ရ
ခေါ်သည်။ ထိုကဲ့သို့ အပင် ၄၀၀၊ အရေ ၂၀ ဖြင့်ရက်သော ချည်ထည်
ကို လေးရာနှစ်ဆယ်ချည် ထည်ဟုခေါ်သည်။
- ၇။ သစ်ခေါက်ဆိုး - သစ်ခေါက်တစ်မျိုးမျိုးကို ဖြုတ်၍ရသော ဖန်ရည်ဖြင့်ဆိုးထားသော
အထည်။
- ၈။ စုံပါးရိုက် - ('စုံပရိုက်' ဟု အသံထွက်ပါ) နှစ်စုခွဲ၍ ထုံးထားသည့် ဦးချို
ဟန်ဆံစတို့က ပါးနှစ်ဖက်ကို အပြိုင်ထိခတ်ခြင်း။
- ၉။ မုရိုး - အပူပိုင်းဒေသတွင် အလေ့ကျ ပေါက်ရောက်သောအရွက် ထိပ်ပိုင်း
အစေးဖြူထွက်သော ရိုးတံရှည်နှင့် ပင်စုလိုက် ပေါက်တတ်သော
အပင်တစ်မျိုး။
- ၁၀။ ပုံးဖာမှောက်ဆင် - ရှိသမျှနှင့်လှအောင် အစွမ်းကုန် ပြင်ဆင်သည်။

သင်ခန်းစာအကျဉ်း

အောင်ပင်လယ်ရွာမှ ကောက်စိုက်သမလေးများသည် ဘုရင့်လယ်တောအတွင်း၌ ကောက်စိုက် ပြင်ဆင်ရာတွင် မျက်နှာကို လှည်းစာခေါက်များသွေး၍ လိမ်းကြသည်။ ထန်းရွက်ဖြင့်လုပ်ထားသည့် ဆွဲလက်ကောက်များ ဆင်မြန်းကြသည်။ ပေရွက်လိပ်ကို နားတောင်းအဖြစ် ပန်ဆင်၍ ဆူးပန်းများကုံးထားသော ဘယက်စသည်တို့ကို ဝတ်ဆင်ထားသည်။ ထာဘီမှာ တိုင်ချည်လေးရာနှစ်ဆယ်ဖြင့် ရက်လုပ်ထားသည့် တိုထာဘီဖြစ်ပြီး ဖျင်အင်္ကျီမှာ သစ်ခေါက်ဆိုး ထားပါသည်။ ဗျာပါဆံများချထားပြီး ဆံထုံးမှာ မုရိုးပန်း ပန်ဆင်ထားသည်။ ပိတ်စင်းမျိုး စပ်ထားသော အဖာတစ်ရာ စပ်ပေါ်ကိုမြှောက်ပြီး အလှပြကြပါသည်။

လေ့ကျင့်ခန်းမေးခွန်းများ

- ၁။ အောက်ပါစကားလုံးတို့၏ အနက်ကိုဖော်ပြပါ။
မုရိုး၊ ပုံးဖာမှောက်ဆင်၊ စုံပါးရိုက်၊ လယ်တော်တွင်း၊ ဟန်ချင်း။
- ၂။ အောက်ပါအလင်္ကာတို့သည် မည်သို့သောအကြောင်း နှင့် ဆက်စပ်သုံးထားပြီး အဘယ်ငြေထိုးအလင်္ကာ မြောက်ကြောင်း ရှင်းပြပါ။
ပုံးဖာမှောက်ဆင် (ဝင်္ကံဝတ္ထိ)၊ ကျွဲခတ်သည့်ဟန် (ဥပမာ)။
- ၃။ ဤကဗျာကိုလေ့လာ၍ အောင်ပင်လယ် ကောက်စိုက်သမတို့၏ ဘဝနှင့်စရိုက်တို့ကို မည်သို့ဖော်ထားကြောင်း တင်ပြပါ။

သင်သေသွားသော်

ကိုလိုနီခေတ်

'သင်သေသွားသော်'ကဗျာသည် ကိုလိုနီခေတ်တွင် ရေးဖွဲ့သော ကဗျာတစ်ပုဒ်ဖြစ်သည်။ ရေးဖွဲ့သူမှာ 'ဇော်ဂျီ' ဖြစ်သည်။

ဆရာဇော်ဂျီသည် ၁၉၀၇ ခုနှစ်တွင် ဖွားမြင်သူဖြစ်သည်။ ဖျာပုံမြို့နယ်တွင် ဖွားမြင်သည်။ အမည်ရင်းမှာ ဦးသိန်းဟန် ဖြစ်သည်။ ငယ်စဉ်က ဖျာပုံအမျိုးသား အထက်တန်းကျောင်း၊ ရန်ကုန်မြို့မအမျိုးသားအထက်တန်းကျောင်းတို့တွင် ပညာသင်ခဲ့ပြီး ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်မှ မြန်မာစာမဟာဝိဇ္ဇာဘွဲ့နှင့် အင်္ဂလိပ်စာ မဟာဝိဇ္ဇာဘွဲ့တို့ကိုလည်းကောင်း၊ လန်ဒန်တက္ကသိုလ်နှင့် ဒပ်ဗလင်တက္ကသိုလ်တို့မှ စာကြည့်တိုက်ပညာ ဒီပလိုမာဘွဲ့တို့ကိုလည်းကောင်း ရရှိခဲ့သည်။ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ် စာကြည့်တိုက်မှူး၊ တက္ကသိုလ်များ ဗဟိုစာကြည့်တိုက်မှူးတာဝန်များကို နှစ်ပေါင်းများစွာထမ်းဆောင်ခဲ့သည်။ စာပေဆိုင်ရာ၊ ပညာရေးဆိုင်ရာ တာဝန်အမျိုးမျိုးကိုလည်း ထမ်းဆောင်ခဲ့သည်။ ကဗျာ၊ ဝတ္ထုတို၊ ပြဇာတ်၊ စာပေ ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ဆောင်းပါး၊ သုတေသနစာတမ်း စသည်ဖြင့် စာပေအမျိုးမျိုး ရေးသားခဲ့သည်။ ၁၉၉၀ ပြည့်နှစ်တွင် ကွယ်လွန်သည်။

ဆရာဇော်ဂျီသည် ခေတ်စမ်းစာပေလှုပ်ရှားမှုကို ဦးဆောင်သူတစ်ဦး ဖြစ်သည်။ ပိတောက်ရွှေဝါကဗျာများ၊ ဗေဒါလမ်းကဗျာများ၊ ဇော်ဂျီကဗျာပေါင်းချုပ်၊ ရှေးခေတ် ပုဂံကဗျာများနှင့် အခြားကဗျာများ၊ မဟာဆန်ချင်သူပြဇာတ်၊ သခင်ကိုယ်တော်မှိုင်းဋီကာ၊ သိန်းနှင့်ကျားဋီကာ၊ ပလေးတိုး နိဒါန်း၊ ရသစာပေအဖွင့်၊ ဒုသံစာပေနိဒါန်း၊ မိုးကြယ်မို့လား (နိဘယ်ဆုဝတ္ထုတိုများ)၊ လမ်းသစ်နှင့် အခြားဝတ္ထုတိုများ၊ နင်လားဟဲ့ချစ်ဒုက္ခနှင့် အခြားဝတ္ထုတိုများ စသည့်စာအုပ်များသည် ဆရာဇော်ဂျီ၏ ထင်ရှားသောလက်ရာများဖြစ်သည်။

သင်သေသွားသော်ကဗျာတွင် နိုင်ငံနှင့်လူမျိုး၏အကျိုး၊ ဘာသာစာပေ၏အကျိုးကို မိမိသေဆုံးသည့်အချိန်အထိ သယ်ပိုးဆောင်ရွက်သင့်ကြောင်း မိမိသေဆုံးပြီးချိန်တွင် မိမိနိုင်ငံ၊ မိမိလူမျိုး မိမိ၏ဘာသာစာပေဘိုးတက်ကြီးမားလျက် ကျန်နေသင့်ကြောင်း စာဖတ်သူအား တိုက်ရိုက်ဦးတည်ပြောဆို၍ ဆွေးနွေးဟန်ရေးဖွဲ့ကာ နိုင်ငံသားတစ်ဦး၏ တာဝန်ကို ဖော်ညွှန်းထားပါသည်။

‘သင်သေသွားသော်’

ဪ... လူ့ပြည်လောက၊ လူ့ဘဝကား
အိုရနာရ၊ သေရဦးမည်
မှန်ပေသည်တည်း။

သို့တပြိုးကား၊ သင်သေသွားသော်
သင်ဖွားသောမြေ၊ သင်တို့မြေသည်
အခြေတိုးမြင့်၊ ကျန်ကောင်းသင့်၏။

သင်၏မျိုးသား၊ စာစကားလည်း
ကြီးပွားတက်မြင့်၊ ကျန်ကောင်းသင့်၏။

သင်ဦးချ၍၊ အမျှဝေရာ
စေတီသာနှင့်၊ သစ္စာအရောင်
ဉာဏ်တန်ဆောင်လည်း
ပြောင်လျက်ဝင်းလျက်ကျန်စေသတည်း။

စေတီ

သူရဲကောင်း သုံးယောက်နှင့် ခရီးသည်
လွတ်လပ်ရေးခေတ်

‘သူရဲကောင်းသုံးယောက်နှင့် ခရီးသည်’ ကဗျာသည် ငွေတာရီ၏ ကဗျာတစ်ပုဒ်ဖြစ်သည်။ လွတ်လပ်ရေးခေတ်တွင် ရေးဖွဲ့သည်။

ငွေတာရီသည် ရန်ကုန်မြို့ဖာတိဖြစ်၍ ၁၉၂၅ ခုနှစ်တွင် ဖွားမြင်သူဖြစ်သည်။ အမည်ရင်းမှာ ဒေါ်ခင်ရီဖြစ်သည်။ ငယ်စဉ်က ရန်ကုန်မိန်းကလေးအထက်တန်းကျောင်းတွင် ကိုးတန်းအထိ ပညာသင်ခဲ့ပြီး၊ ကျန်းမာရေးမကောင်းသဖြင့် ကျောင်းထွက်ခဲ့သည်။ မြန်မာစာပေနှင့် နိုင်ငံခြားစာပေကို ပညာရှင်များထံတွင် ဆက်လက်လေ့လာ ဆည်းပူးခဲ့သည်။ ကဗျာပုဒ်ရေ (၈၀၀) ကျော်ရေးဖွဲ့ခဲ့သည်။ ဝတ္ထုရှည်များ၊ ပုံပြင်များ လည်း ရေးသားခဲ့သည်။ ၁၉၅၈ ခုတွင် ကွယ်လွန်သည်။

ငွေတာရီ၏ ထုတ်ဝေပြီး စာအုပ်များတွင် မာလာမြိုင် ကဗျာများ၊ ခင်ပွန်းဖြစ်သူ မင်းယုဝေနှင့် တွဲဖက်ထုတ်ဝေသော ရတနာကဗျာများ၊ ငွေတာရီကဗျာ ၁၀၀၊ ငွေတာရီကဗျာ ပေါင်းချုပ်၊ မင်ဆေးရည်ပဲ မှန်သလားနှင့် ကဗျာရှင်ဝတ္ထုဆုနှင့် အခြားဝတ္ထုတိုများ စသည်တို့ပါဝင်သည်။ မင်းယုဝေနှင့် တွဲဖက်၍ ကမ္ဘာကျော် အိစ္စပ်ပုံပြင်များကိုလည်း ဘာသာပြန်ခဲ့သည်။

ငွေတာရီ ကွယ်လွန်ပြီးနောက် ငွေတာရီအထိမ်း အမှတ်အဖြစ် ငွေတာရီမဂ္ဂဇင်းနှင့် ငွေတာရီစာစဉ် တို့ကို ထုတ်ဝေခဲ့သည်။

သူရဲကောင်းသုံးယောက်နှင့် ခရီးသည်ကဗျာတွင်၊ သတ္တိ၊ ဇွဲ၊ လုံ့လတို့ကို သူရဲကောင်းသုံးယောက် အဖြစ်လည်းကောင်း၊ လူသားကို ခရီးသည်အဖြစ်လည်းကောင်း၊ တွေ့ကြုံရသည့် အခက်အခဲများ၊ ပြဿနာ များကိုကန္တာရခရီးအဖြစ် လည်းကောင်း၊ တင်စားကာ သတ္တိ၊ ဇွဲ၊ လုံ့လဟူသော အရည်အချင်းသုံးရပ်နှင့် ပြည့်စုံလျှင် တွေ့ကြုံရသည့် အခက်အခဲမှန်သမျှ အောင်မြင်မည်ဖြစ်ကြောင်း ရေးဖွဲ့ထားသည်။

သူရဲကောင်းသုံးယောက်နှင့် ခရီးသည်

စုံရိပ်မြိုင်ဆွယ်၊ ကန္တာလယ်
အိုဘယ်ယောက်ျား ခရီးသွား။

ဖော်လည်းမဆွယ်၊ တစ်ကိုယ်ငယ်
အိုဘယ်လူသား ကြောက်ဘူးလား။

ဤသို့မေးသော်
ရှင်အေးကြည်သာ၊ ပြုံးမျက်နှာဖြင့်
အိုဘာကိုထောက်၊ ကြောက်ရမလဲ
သယံဖော်ညို၊ သတ္တိရှိပြီ
ချစ်သည်သဟာ၊ ဇွဲလည်းပါ၍
မကွာထပ်လောင်း၊ ငယ်ကပေါင်းသည့်
အော့ကောင်းလုံလ၊ တူတကွတည့်
ဘေးကတူယှဉ်၊ ပါခဲ့လျှင်သော်
ငါ့တွင်သေချာ အောင်ဖို့ရာတည့်။
ယောက်ျားငါကိုယ်၊ မြွက်ဟဆို
ဖော်မလိုဘဲ တစ်ကိုယ်တဲ။

တော်ပေ့လူမော်၊ ပွဲတိုင်းကျော်
သုံးဖော်ဆွေလဲ။

တူယှဉ်တွဲသည်
အောင်မြဲမှချ အောင်မည်ပ။

ငွေတာရီ

၁။ တဲ-တည်း (ကာရန်အရ ပြောစကားသုံးသည်။)

၂။ လဲ-လည်း (ကာရန်အရ ပြောစကားသုံးသည်။)

ခက်သစ်အဖွင့်

- ၁။ စုံ - တော။
- ၂။ မြိုင် - တော။
- ၃။ ဆွယ် - ယှဉ်ကပ်သည်။
- ၄။ ကန္တာ - သွားလာရန်ခက်ခဲသောခရီး။ (ကန္တာရ)
- ၅။ တစ်ကိုယ်ငယ် - တစ်ကိုယ်တည်း။
- ရယ် (တစ်ကိုယ်တည်းရယ်)
(လေးနက်အောင်သုံးသောစကား)
- ၆။ အိုဘယ် - အိုဘွဲ့ (တစ်စုံတစ်ယောက်ကို ခေါ်သည့်အခါ သုံးသောစကား)
- ၇။ သဟဲ - အပေါင်းအဖော်။
- ၈။ သတ္တိ - ရဲရင့်ခြင်း။
- ၉။ ဇွဲ - အားမလျှော့ဘဲ စွဲစွဲမြဲမြဲ လုပ်ဆောင်နိုင်သောအစွမ်း။
- ၁၀။ လုံ့လ - ကြိုးစားအားထုတ်ခြင်း။
- ၁၁။ ပွဲတိုင်းကျော် - ကိစ္စတိုင်းတွင် အောင်မြင်ကျော်ကြားသည်။
- ၁၂။ လူမော် - လူတော်။
- ၁၃။ တော်ပေ - တော်ပါပေသည်။
- ၁၄။ မုချ - မလွဲ၊ ဧကန်။

သင်ခန်းစာအကျဉ်း

ကန္တာရခရီးအလယ်တွင် ခရီးသည်တစ်ဦးသည် အဖော်မပါဘဲ ခရီးသွားနေပါသည်။ မကြောက်ဘူလားဟု မေးသောအခါ ခရီးသည်က ငယ်ပေါင်းဖြစ်သည့် ဇွဲ၊ သတ္တိ၊ လုံ့လတည်းဟူသော သူရဲကောင်း သုံ့ယောက်အတူပါသည့်အတွက် ဘာမှကြောက်စရာမလိုဟု ပြန်ဖြေသည်။ ထိုအဖော် သုံးဦးနှင့် ဘဝခရီးကို လျှောက်လှမ်းသော ခရီးသည်အဖို့ အောင်ပွဲခံရမည်သာဖြစ်သည်။

လေ့ကျင့်ခန်းမေးခွန်းများ

- ၁။ 'သူရဲကောင်းသုံးယောက်နှင့်ခရီးသည်' ကဗျာသည် မအောင်မြင်သေးသူများ အတွက်လည်ကောင်း၊ အောင်မြင်မှုရရှိပြီးသူများ အတွက်လည်းကောင်း အစဉ်လမ်းပြပေးနေသော ကဗျာဖြစ်ကြောင်း လေ့လာတင်ပြပါ။
- ၂။ အောက်ပါဝေါဟာရတို့ကို ဝါကျဖွဲ့ပါ။
လူမော်၊ လုံ့လ၊ သတ္တိ၊ ဇွဲ၊ သဟဲ။

နှင်းကိုမြင်ခိုက်
လွတ်လပ်ရေးခေတ်

‘နှင်းကိုမြင်ခိုက်’ သည် ကဗျာဆရာ ‘နောင်’ ၏ ကဗျာ တစ်ပုဒ်ဖြစ်သည်။

‘နောင်’၏ အမည်အရင်းမှာ ဦးမောင်မောင်လတ် ဖြစ်သည်။ စလင်းမြို့ဇာတိဖြစ်၍ ၁၉၃၃ ခု ဖွားမြင်သူ ဖြစ်သည်။ ငယ်စဉ်ကစလင်းမြို့နှင့် ချောက်မြို့တို့တွင် အစိုးရ အထက်တန်းကျောင်းများ၌ ပု ဆည်းပူးပြီး ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်မှ ဝိဇ္ဇာဘွဲ့ရသည်။ ဗမာ့ပြည်သူ့ဘဏ်၊ ဘီအိုစီ၊ မြန်မာ့ရေနံကော်ပိုရေး တို့တွင် အမှုထမ်းခဲ့သည်။

‘နောင်’ အမည်ဖြင့် ကဗျာများရေးခဲ့သည်။ အခြားကလောင်အမည်များဖြင့် ဝတ္ထုများ၊ ဘာသာ များကို ရေးသည်။ တေးသီချင်းများရေးဖွဲ့ခြင်း၊ သီဆိုခြင်းများလည်း ပြုခဲ့သည်။

‘နှင်းကိုမြင်ခိုက်’ ကဗျာတွင် ခေတ်အဆက်ဆက် အခိုင်အမာ တည်ဆောက်အမွေခံခဲ့သော ဝ ရင်းသား ညီအစ်ကိုမောင်နှမချင်း စည်းလုံးညီညွတ်မှု၊ ကိုယ့်ရပ်ကိုယ့်မြေကို မြတ်နိုးတွယ်တာမှုဟူသ ကောင်းမြတ်သော စိတ်ဓာတ်တို့ကို အလေးပေးဖော်ညွှန်းထားပါသည်။

နှင်းကိုမြင်ခိုက်

နှင်းကိုမြင်၍

သင်ပွင့်ဦး၊ သူကြည်နှူးစဉ်

ရမည်မြူးရွှင်ပြ နှမနှင့်မောင်

ညီနောင်သားချင်း၊ လက်တွဲရင်းနှင့်

ချစ်ခြင်းခင်ခြင်း၊ ယုံကြည်ခြင်းများ

ဆပွားသစ်သစ်၊ ခိုင်မြဲနှစ်မာ

ကာလကြာလေ၊ စည်းရုံးလေတည့်။

မြေပြန့်တောင်ခုံး၊ ပတ်ကုံးဝန်းကျင်

မြစ်ခွင်တစ်ကြော၊ လွန်သာမောကို

ချစ်သောစိတ်နှင့်၊ သွေးနှင့်ချွေးနှင့်

အဆင့်ဆင့်ဆက်၊ အသက်သက်များ

စတေးထား၍၊ ဘိုးဘွားပေးဝေ

ချစ်အမွေတည့်။

အနေကြာကြာ၊ အသာမိုးမိုး

ချစ်တိုးလွန်မြတ်၊ သွေးသားထပ်၍

ကိုယ့်ရပ်ကိုယ့်မြေ၊ တွယ်တာပေ၏။

ကိုယ့်နေရာကို

တစ်ဖျာတစ်ကွက်၊ တစ်လက်မလည်း

တသနှမြော၊ စုံမက်မောသည့်

သဘောခြင်းရာ၊ ပြောရပါလျှင်

နှင်းရင်နုမှ၊ သင်လှကို

မြင်ရကြုံရာ၊ ဆောင်းအမြဲမှာ

မဟာအောင်ခြင်း၊ စည်းလုံးခြင်းဖြင့်

သွေးချင်းကိုယ်သား၊ တို့ပိုင်ထားသည့်

တရားမျှတလွတ်လပ်ခြင်း။

ခက်ဆစ်အဖွင့်

- ၁။ သင်္ဃေပွင့်ဦး = ဦးဦးဖျားဖျားပွင့်သော သင်္ဃေပန်း။
- ၂။ ဆပွားသစ်သစ် = အဆများစွာ အသစ်အသစ် တိုးပွားလာသည်။
- ၃။ နှစ်မာ = အနှစ်သာရခိုင်မာသည်။
- ၄။ ပတ်ကုံး = ပတ်ဝန်းကျင်။
- ၅။ လွန်သာမော = အလွန်သာယာနေသောနေရာ။
- ၆။ အသက်သက် = အသက်ပေါင်းများစွာ။
- ၇။ စတေး = (ယုံကြည်ချက်အတွက်) အဆုံးရှုံးခံ၍ ဆောင်ရွက်သည်။ အသက်စွန့်သည်။
- ၈။ ဆောင်းအမြဲမှာ = ဆောင်းရာသီအေးမြချိန်မှာ။

သင်ခန်းစာအကျဉ်း

နှင်းနှင့် သင်္ဃေပန်းကိုမြင်ပြီးကြည့်နူးကာ ညီနောင် သားရင်းတို့ လက်တွဲရင်း ချစ်ခင်ယုံကြည်ပါသော အနှစ်သက် ခိုင်မာနေပါသည်။ ကိုယ့်မြေကိုယ်ရွာကို ကိုယ့်သွေးသားနှင့် ထပ်တူကာ ကွယ်ရပါမည်။ ကိုယ်ရာကို ဘစ်ဖျာတစ်ကွက် ဘစ်သက်မမျှ ကျူးကျော်မခံပါ။ တို့မြေကို တို့ပိုင်ထားသည်။ စည်းလုံးခြင်း၊ ဝမ်းသာလွယ်သပ်ခြင်းကို ဝိုင်းဆိုင်ထားပါသည်။

လေ့ကျင့်ခန်းမေးခွန်းများ

- ၁။ 'နှင်းကိုမြင်ခိုက်' ကဗျာတွင် တိုင်းရင်းသားညီအစ်ကို မောင်နှမများ၏ ကောင်းမြတ်သည် | ထောင်စုစိတ်ဓာတ်ကို ရဲဝံ့တက်ကြွဖွယ်နှစ်သက် မြတ်နိုးဖွယ်ဖြစ်အောင် မည်သို့စာပန်းချီ ခြယ်ပါသနည်း။
- ၂။ အောက်ပါစကားလုံးတို့၏ အဓိပ္ပာယ်ကိုရှင်းပြပါ။
ဆပွားသစ်သစ်၊ နှစ်မာ၊ ပတ်ကုံး၊ စတေး၊ ဆောင်းအမြဲမှာ။

အနုပညာသည်၏ အားမာန်
လွတ်လပ်ရေးခေတ်

‘အနုပညာသည်၏အားမာန်’ကဗျာကိုရေးဖွဲ့သူမှာ ထီလာစစ်သူ ဖြစ်သည်။

ထီလာစစ်သူ၏ အမည်ရင်းမှာ ဦးစိုးညွန့်ဖြစ်သည်။ ၁၉၃၂ ခုနှစ်တွင် ဖွားမြင်၍ မိတ္ထီလာမြို့နယ် ရွှေစစ်သည် ရွာထက်ဖြစ်သည်။ ရွှေစစ်သည်ရွာ တိုင်းရင်းမြန်မာ အလယ်တန်းကျောင်း၊ မိတ္ထီလာ အမျိုးသား ကျောင်းနှင့် သက်ကြီးတက္ကသိုလ်တွင် ပညာဆည်းပူးခဲ့သည်။ စစ်အတွင်းက ဂျပန်စာ နှင့် စစ်ပညာသင်ခဲ့သည်။

၁၉၅၁ ခုနှစ်မှာ စစ်တပ်မတော်တွင် ဝင်ရောက် အမှုထမ်းသည်။ ယူဂိုစလားဗီးယားနိုင်ငံ၌လည်း စစ်ပညာသင်ခဲ့သည်။ တပ်မတော်တွင် ဒုတိယဗိုလ်မှူးကြီးအဆင့်အထိ အဆင့်ဆင့်တာဝန် ထမ်းဆောင်ခဲ့ သည်။ ပြန်ကြားရေးဝန်ကြီးဌာန အထူးအရာရှိ၊ သစ်လုပ်ငန်းဌာန အထူးအရာရှိ၊ ကြေးမုံသတင်းစာ အယ်ဒီ တာချုပ်၊ အနုပညာဦးစီးဌာန ညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ်၊ သတင်းနှင့်စာနယ်ဇင်းလုပ်ငန်း ဦးဆောင်ညွှန်ကြားရေး မှူး၊ ပြန်ကြားရေးဝန်ကြီးဌာန ဒုတိယဝန်ကြီးဟူ၍ နိုင်ငံတာဝန် အမျိုးမျိုးထမ်းဆောင်ခဲ့ပြီး ယခုယဉ်ကျေးမှု ဝန်ကြီးဌာန၊ ဒုတိယဝန်ကြီးအဖြစ် တာဝန်ထမ်းဆောင်လျက်ရှိသည်။ စာပေနှင့်စာနယ်ဇင်း အဖွဲ့ဥက္ကဋ္ဌ စသည့်စာပေအဖွဲ့အစည်း တာဝန်များကိုလည်း ထမ်းဆောင်ခဲ့သည်။

ထီလာစစ်သူသည် ကဗျာပေါင်းများစွာ ရေးဖွဲ့ခဲ့သည်။ ‘မဲခေါင်မြစ်မှ အိုရွက်ဝါ’ စသည့် ကဗျာရှည် ကြီးများ ထင်ရှားသည်။ မြပုလဲသွယ်စသည့် ဝတ္ထုများလည်း ရေးဖွဲ့ခဲ့သည်။ ကဗျာသုတေသနစာတမ်းများ၊ ကဗျာဝေဖန်ရေး ကျမ်းများကိုလည်း ရေးသားခဲ့သည်။ ၂၀ ရာစု မြန်မာစာဆို မြန်မာကဗျာကျမ်းထင်ရှားသည်။ စာပေဗိမာန်ဆု၊ အမျိုးသားစာပေ ဆုများရရှိခဲ့သည်။ ဂျပန်နိုင်ငံ၊ အင်ဒိုချိုင်းနား၊ ဗင်းချားဖိုရစ် အဖွဲ့ကြီးက ချီးမြှင့်သော အမြင့်ဆုံးစာပေဘွဲ့ထူးဖြစ်သော တံခွန်စိုက်ကဗျာစာဆိုဘွဲ့ကို မြန်မာနိုင်ငံသားများထဲမှ ပထမ ဆုံး ဆွတ်ခူးရရှိသူဖြစ်သည်။

‘အနုပညာသည်၏ အားမာန်’ ကဗျာတွင် အနုပညာသည်တစ်ဦး ထက်သန်တက်ကြွသော အားမာန် ကို ရေးဖွဲ့ ဖော်ထုတ်ပြထားသည်။

အနုပညာသည်၏ အားမာန်

အနုပညာ၊ ပွင့်လင်းသာသော်
ကဗျာကောင်းကင်၊ ဈာန်သစ်ဝင်ခဲ့
ရင်မှပေါက်ဖွား၊ ပတ္တမြားကို
ပလွားရင်ဆိုင်၊ အံ့တုပြိုင်လည်း
အနိုင်မခံ၊ မိုးသောက်ယံမှ
အလျှံရဲရဲ၊ မာန်မီးခဲပင်
အမြဲတောက်လောင်၊ ထွန်းသစ်ပြောင်လျက်
တန်ဆောင်မီးရှူး၊ ဟူးဟူးထန်အံ့။

အားမာန်ပြည့်ဖြိုး၊ သည်းပွတ်နိုးလော့
မိုးလည်းကျဉ်းစွ၊ မြေငယ်လှတည့်
သမုဒ္ဒရာ၊ မဖွဲ့သာသေး
လင်္ကာမာန်စိတ်၊ စေတသိက်လျှင်
ယိုဖိတ်စွေစွေ၊ အသချေပါ
ငါသေသော်လည်း၊ ငါ့ပစ္စည်းတို့
သည်းစွာကျော်ကြား၊ ဟုန်းဟုန်းကြွားအံ့။

သိပ်သည်းနက်ရှိုင်း၊ လင်္ကာလှိုင်းလျှင်
အတိုင်းမသိ၊ စွမ်းအားရှိခဲ့
အဘိဓမ္မာ၊ ကြားခဲ့ပါလော့
ဩဇာတိက္ကမ၊ ဘုံလော့ အဝယ်
ဝင်းပတောက်လွန်း၊ မှောင်သွန်းသို့
ရွန်းလက်သရေ၊ တ ဇာယ်ပေစွ
စာပေပွင့်ဖူး၊ ဆွတ်ဖု ဖူးမိ
မိုးဦးသရစ်၊ အားအင်လစ်သို့
ခေတ်ကိုနှိုးဆော်၊ ဟိုးပိုင်းကျော်အံ့ ။ ။

ထိလာစစ်သူ

ခက်ဆစ်အဖွင့်

- ၁။ ဈာန်သစ်ဝင် - စိတ်အာရုံအသစ်ဝင်စားသည်။
- ၂။ ပလ္လာ - ဝင့်ဝါသည်။
- ၃။ အန်တု - အားစွမ်းချင်းယှဉ်ပြိုင်သည်။
- ၄။ ဟူးဟူး - ပြင်းပြင်းထန်ထန်။
- ၅။ သည်းပွတ် - အသည်းစိုင်း။
- ၆။ စွေစွေ - အဆက်မပြတ်။
- ၇။ အသင်္ချေ - မရေမတွက်နိုင်အောင် များပြားသည်။
- ၈။ ဟုန်းဟုန်း - အရှိန်အဟုန်ဖြင့်။
- ၉။ သြဇာတိက္ကမ - သူတစ်ပါးနာခံ လိုက်နာစေနိုင်သော အစွမ်းသတ္တိ။
- ၁၀။ သရစ် - ထွက်သစ်စ အညွန့်အညောက်။
- ၁၁။ ဟိန်းဟိန်း - ထင်ထင်ရှားရှား။

သင်ခန်းစာအကျဉ်း

အနုပညာရှင်၏အနုပညာစိတ် ပွင့်လင်းလာလျှင် ကောင်းကင်တမျှ ကျယ်ပြောသောကဗျာတွင် အနုပညာ ဈာန်ဝင်စားမှုအသစ်များ ဝင်ရောက်လာသည်။ အနုပညာကို အံ့တုပြိုင်ဆိုင်၍မရ၊ အနိုင်ယူ၍မရ၊ အနုပညာရှင် သေသွားသော်လည်း အနုပညာ ကဗျာ၊ လင်္ကာလက်ရာတို့သည် အားသစ်မာန်သစ်များဖြင့် တည်တံ့နေမည်ဟု ယုံကြည်သည်။

လှေကျင့်ခန်းမေးခွန်းများ

- ၁။ ဤကဗျာတွင် ကဗျာစာဆိုတစ်ဦး၏ ကဗျာရေးဖွဲ့မှုနှင့် ပတ်သက်သော ခံယူချက်၊ မျှော်မှန်းချက်နှင့် အားမာန်တို့ပေါ်လွင်နေကြောင်း အထောက်အထားပြ၍ ဖြေဆိုပါ။
- ၂။ အောက်ပါဝေါဟာရတို့ကို ဝါကျဖွဲ့ပါ။
ပလ္လာ၊ အန်တု၊ သည်းပွတ်၊ ဟုန်းဟုန်း၊ သရစ်။
- ၃။ အောက်ပါအလင်္ကာတို့သည် မည်သို့သောအကြောင်းနှင့် ဆက်စပ်သုံးထားပြီး အဘယ်ကြောင့် ထိုအလင်္ကာ မြောက်ကြောင်း ရှင်းပြပါ။
ကဗျာကောင်းကင် (ရှုပက)၊ မိုးလည်းကျဉ်းစွ၊ မြေငယ်လှတည်(အတိသယဝုတ္တိ)၊ သမုဒ္ဒရာမဖွဲ့သာသေး (အတိသယဝုတ္တိ)၊ ဟူးဟူးထန် (မြည်သံစွဲ)။

ဝက်ဆစ်အက္ခရာအညွှန်း

ဝက်ဆစ်

က		
ကလိုင်	...	...
ကိန္နရီ	...	...
ကမ်းကုန်	...	...
ကျက်မြေ	...	...
ကျောက်စက်ကျစမ်းရေ	...	...
ကျိုင်းစင်မြဝါ	...	...
ကျစ်လျစ်	...	...
ကြာသ ကိန်း	...	...
ကြီး	...	...
ခ		
ကန်	...	...
ခဲတွင်းစုံ	...	...
ခင်ကန်း	...	...
ခန္ဓာစုံ	...	...
ဖျော့	...	...
ချိန်ချယ်	...	...
ဂ		
ဂနိုင်း	...	...
ဃ		
ငုံတင်း	...	...
•		
စပျစ်	...	...
စပျစ်ကျင်း	...	...
စာနွေး	...	...
စုလည်း	...	...
စောလူး	...	...

ဇကံဆစ်	စာမျက်နှာ
စိန်တောင်ကြီး	၃၄
စိမ့်	၃၀
စုံပါးရိုက်	၄၅
စုံတောပြား	၃
ဆ	
ဆူးပန်း	၄၅
ဆက်ဒန်	၇
ဆောင်းစက်ရိပ်ခို	၂၃
•	
ဇမ္ဗူ	၃၄
ဇမ္ဗူစိုးရ	၃၄
ဇွန်လုံး	၃၄
ည	
ညက်လှပြာစင်	၃
ညောင်စောင်း	၄၂
ညောင်း	၃၀
ညာကျင်	၂၇
တ	
တစေ	၂၇
တဖျင့်တစ်ပါး	၁၁
တစ်မိဇနာ	၃၈
တာဝတိံသာ	၇
တက်တိမ်လော	၇
တောင်တံပြက်	၃၀
တောင်ပြန်လေညင်း	၃၀
တိမ်မင်တုံး	၃၀
တွင်းဆုံးကျ	၁၁

ဓက်ဆစ်

ထ

ထောင်ကနက် . . . . .

ထောင်းထောင်း . . . . .

ထန်းလျှော် . . . . .

ဓ

ဓားနှိုး . . . . .

ဓားမှာမိုးကြိုး . . . . .

န

နာဖျားဥပါယ် . . . . .

နံ့ရှား . . . . .

နောင်တ . . . . .

နောင်တည်း . . . . .

နယ်ရှစ်ခွင် . . . . .

နွေလသန်ပေါက် . . . . .

နှိုးဒေါင်းလန်း . . . . .

နှင်းသောက် . . . . .

ပ

ပုတတ် . . . . .

ပုရစ် . . . . .

ပိုက်တန်း . . . . .

ပါဠိလျှောက် . . . . .

ပတ်ကုံး . . . . .

ပန်းပျံပင်ဆင့် . . . . .

ပန်းသင်းခွေ . . . . .

ပုံးဖာမှောက်ဆင် . . . . .

ပျော်ပါးလွင် . . . . .

ပြောက် . . . . .

ခက်ဆစ်

စာမျက်နှာ

ဇ		
ဖိုးခေါင်	...	၃၀
ဖျင်	...	၃
ဇ		
ဗုန်းဟေ	...	၃၄
ဗျာဆုံ	...	၃၈
ဗျာဝှန်	...	၃၀
ဇ		
မကျင့်သီး	...	၁၁
မပြု	...	၁၁
မဟာဒုက္ခ	...	၁၁
မဟာမြိုင်	...	၄၂
မုရိုး	...	၄၅
မုလေးရုံ	...	၄၂
မိုးမခ	...	၆
မတ်ကြီးလျှာ	...	၃
မယ့်သည်ပင်	...	၃
မျိုးသည်မင်း	...	၃
မျက်တခတ်	...	
မျက်သုတ်နီစင်	...	၃
မြူ	...	၁၅
မြေနှင့်ရန်ဖက်	...	၂၃
မြို့ဝန်မင်းစာလိပ်မပါဘဲ	...	၂၃
မြောင်	...	၂၃
မြိုင်	...	၃၀
မြိတ်လွတ်	...	၃
မှည့်ဆောလွယ်	...	၇
မြောက်စည်	...	၇

ယ

ယရည်:	...	...
ယုဂန်	...	...
ယိုးမှား	...	...
ယုန်ပိုက်စည်း	...	...

ရ

ရထည်း	...	...
ရဝေ	...	...
ရေးတော်	...	...
ရိုက်ဟည်း	...	...
ရင်းဆွဲ	...	...
ရင်းထောင်	...	...
ရန်သက္ကဋ္ဌ	...	...
ရုံ	...	...
ရက်ရော်လွပ်	...	...
ရွှေစာထီ	...	...
ရွှေဘုတ်	...	...

စ

စေးရုနှစ်ဆယ်	...	...
လှပေါက်ပန်း	...	...
ယိုစို	...	...
လောင်ပန်းပွင့်	...	...
လိပ်ပြာ	...	...
စင်တော်ကွင်း	...	...
လွေး	...	...
လှည်းစာခေါက်	...	...

ဝ

ဝေယန်နန်းမြင့်	...	...
ဝိဇ္ဇာသိပ္ပ	...	...

ခက်ဆစ်

စာမျက်နှာ

သ

သကျရုံပုံ	...	...	၁၁
သဘင်	...	...	၁၁
သရီရဓာတ်စွယ်	...	...	၇
သူရကန်စက်	...	...	၃၁
သံညောင်း	...	...	၂၇
သိုး	...	...	၃
သောင်ရင်း	...	...	၂၇
သောင်းပြောင်း	...	...	၁၅
သစ်ခေါက်ဆိုး	...	...	၄၅
သမ္ဗန်	...	...	၁၁
သွေးလန့်	...	...	၃၈
သွန်းသွန်း	...	...	၇
သွမ်းမှန်းသိထွေ	...	...	၁၁

ဟ

ဟုတ်လိနိုးနိုး	...	...	၁၁
----------------	-----	-----	----

အ

အပါချ	...	...	၁၉
အိသည်	...	...	၃၀
အိုးစား	...	...	၁၉
အိုးစားဖက်	...	...	၁၉
အိုးဝေ	...	...	၃၁
အင်္ဂပစ္စင်	...	...	၁၁
အောင်ပင်လယ်	...	...	၄၅
အုန်းခွံ	...	...	၁၉

ဇ

ဇပါယ်	...	...	၁၉
-------	-----	-----	----

